Leto IV., štev. 168 | V Ljubljani, torek dne 16. julija 1923 | Poštnina pavšalirana. Posamezne štev. stane 1·50 Din

Izhaja ob 4 zjutraj.
Stane mesečno 12·50 Din
za inozemstvo 25·— „
neobvezne
Oglasi po tarifu.
Uredništvo:
Miklošičeva cesta št. 16/I.
Telefon št. 72.

JUTRO

Dnevnik za gospodarstvo, prosveto in politiko

Upravništvo:
Ljubljana, Prešernova ul. št. 54. Telef. št. 85
Podružnice:
Maribor, Barvarska ul. 6. Tel. št. 22.
Celje, Aleksandrova c.
Račun pri poštn. čekov. zavodu štev. 11.842.

Ljubljana, 16. julija.

Prav je, da je tudi «Slovenec» priobčil zagrebški takozvani «Markov protokol», ki ima svoje ime od Marka Gjuričića, predsednika radikalskega kluba in glavnega pregovorača s Korošcem, Radićem in Spahom v Zagrebu. Sedaj klerikalci v svojem lastnem glasilu lahko berejo, kako so njihovi voditelji nasedli radikalcem ter kako skromne so bile njihove zahteve za to, da so radikalcem izročili vlado in državo.

SLS je šla pri volitvah v boj za zakonodajno avtonomijo Slovenije. Zlate gradove so klerikalci obetali volilcem. Imeli so recept za vsak stan, za vsako vas, za vsako starost posebej. Privrednikom so dokazovali, da jim bo njihova zmaga odvzela vsa bremena materijalnega značaja, konsumentom so slikali na mizah polne krožnike pečenk in potvic. Za vse, za reveže in za bogatine, bi bila klerikalna avtonomija obljubljena dežela, kjer bi padala z neba mana in kjer bi ljudem leteli v usta pečeni golobi.

Kolika prevara volilcev! V sporazumu z SLS naj se zopet inštalira pokrajinski namestnik ter odstavijo naj se istotako klerikalcem neljubi šefi. Gospod dr. Brejc naj zopet postane pokrajinski namestnik, gospodje Remec, dr. Gosar in drugi pa šefi pokrajinske uprave. Tako nekako bi izgledale v praksi glavne zahteve SLS po «Markovem protokolu». Da bi ti gospodje lahko mirnejše «vladali», bi se moralo razpustiti in zabraniti «vse teroristične» organizacije, a osobito Orjuna. Kaj klerikalci še vse štejejo med teroristične organizacije, niso v protokolu povedali. Menda tudi sokolsko organizacijo ter Društvo za varstvo otrok. Morda celo cigansko muziko gosp. Krapeža; kaj ti tudi to preganja klerikalno - komunistična večina ljubljanskega občinskega sveta. Razven teh zahtev so klerikalci le še želeli povišanje budžeta za šolske izdatke. Ni dvoma, da so pri tem zopet mislili predvsem na svoje strankarske interese, četudi izgleda ta četrta in zadnja točka njihovih zahtev, da je bila stavljena v interesu Slovencev.

V protokolu zastonj iščemo garancij, ki bi odpomogle vlasti bedi državnih nameščencev, ki bi varovale davkoplačevalce pred krivičnim povišanjem davkov ter pred drugimi bremeni. Nikjer besede o protidraginjski akciji, nikjer črke za slovenske vojake, ki so bili najjačje agitacijsko sredstvo za volitve. Klerikalci so v «Markovem protokolu» pozabili na vse, kar so obetali ljudem, pozabili so na volilce in njihove interese, imajoč pred seboj le strankarske in osebne interese, ki so zvezani s vzpostavitvijo pokrajinskega namestništva.

In kaj so klerikalci dali za to? Zavezali so se, da bodo v parlamentu omogočili s «svojim držanjem» izvolitev začasnega predsednika parlamenta ter sestavo samoradikalske vlade. Tudi so pristali na to, da bodo omogočili verifikacijo vseh mandatov po želji radikalcev. 40 klerikalcev in muslimanov je zato glasovalo pri konstituiranju parlamenta za radikalce, 69 radičevcev je pa ostalo doma. Le tako je bilo mogoče, da imamo danes samoradikalsko vlado in samoradikalsko predsedstvo in tajništvo narodne skupščine, ter vse njene odseke in odbore z radikalno večino ter radikalskimi funkcijonarji. Slovenski avtonomisti so nam dali samoradikalski in velesrbski režim.

Tudi največji politični analfabet klerikalcev bi sedaj moral izpregledati, kako pravilna je bila naša opetovana trditev, da je SLS sokriva na sedanjem režimu, ker je on njeno dete. Vsa odgovornost in krivda pa pada na SLS tudi za vse sklepe v parlamentu ter vse sklepe in odredbe samoradikalske vlade. «Markov protokol» je klasičen dokument za to.

Tudi če bi radikalci vse klerikalne zahteve «Markovega protokola» izpolnili, bi se lahko trdilo, da je bila kupčija za SLS jako slaba. Za dr. Brejca dati radikalcem vso oblast v državi v roke, ni vendar nobena pridobitev tudi s samoklerikalnega stališča ne in ne glede na popolno zatajitev in neizpolnitev pred volitvami danih obljub. Še veliko slabejša pa je v Zagrebu z radikalci sklenjena kupčija, ako pomislimo, da so klerikalci radikalcem njihove zahteve v «Markovem protokolu» že izpolnili, dočim radikalci klerikalnih niso. Radikalci so Radića, Korošca in Spaho kratkomalo ociganili. Dokaz nesposobnosti in politične naiv[illegible]onega, ki je šel na led.

Sedaj očitajo klerikalci in radičevci radikalcem, da so jih prevarali. Kot dokument prevare priobčujejo «Markov protokol». Ne omenjajo pa, da je bil ves zagrebški sestanek od vseh udeležencev že v kali projektiran kot prevara. Niti enega udeleženca ni bilo, ki bi prišel v Zagreb na sporazumevanje s poštenimi nameni. Sam Radić pravi, da so pri tem poslu bolj lagali, kot se laže pri trgovskem poslu. Kakor barantajo cigani za konja, so barantali radikalci, klerikalci, radičevci in spahovci za svoje strankarske interese, žalibog na račun države in naroda. Klerikalci so dosegli vsaj to, da sedaj tudi njihovi volilci vidijo, kako so bili od SLS ociganieni.

Radikalci pristali na uradniške in oficirske plače

BURNA SEJA RADIKALSKEGA KLUBA. — UPORNA OPOZICIJA.

Beograd, 16. julija. r. Danes popoldne od 17. do pol 19. se je vršila seja radikalnega kluba, kateri so prisostvovali vsi ministri. Nadaljevala se je diskusija o oficirskih in uradniških plačah. Debata je bila mestoma zelo burna. Grupa s poslanci Petrovićem, Rankovićem, Simonovićem in dr. Kojićem je nastopila proti sankcioniranju uraonniških in oficirskih plač, kakršne so predvidene v obeh zakonskih predlogih. Po burni diskusiji, v katero je nekolikokrat posegel tudi Niko la Pašić, se je končno dosegel sporazum, da se ima manjšina podvreči odločbam večine. V slučaju porasta dinarja se ima izvršiti revizija draginjskih doklad. Službena leta, provedena v vojni, se bodo računala dvojno za penzijo samo takrat, ako je državni uslužbenec že služboval deset let v državni službi. Nato je klub odobril uradniški zakon s 70 proti 17 glasovom.

Karakteristična je vest, ki se je razširila po seji v skupščinskih kuloarjih, da je prejel podpredsednik radikalnega kluba Mihajlo Ranković grozilno pismo, podpisano od «kluba sedmorice», da bo ubit, ako bo glasoval proti uradniškemu zakonu. G. Ranković je vsebino pisma takoj objavil in izjavil, da se pretenj ne boji ter da bo glasoval kljub temu proti zakonu.

ODGODITEV SEJE ZAKONODAJNEGA ODBORA.

Beograd, 16. julija. r. Ko so se danes zbrali člani zakonodajnega odbora k seji, je predsednik predlagal, da se zaradi važne seje radikalnega kluba o uradniškem zakonu današnja seja zakonodajnega odbora odgodi. Radikali so takoj pristali, dočim so demokrati odločno protestirali. Posl. Svetozar Gjorgjević je podal v imenu demokratskega kluba izjavo, v kateri obsoja odgoditev seje zakonodajnega odbora, ki se je izvršila brez tehtnih razlogov.

Seja narodne skupščine

VOJNI MINISTER O KRAGUJEVSKI EKSPLOZIJI. — PRVIH 40 ČLENOV VOJNEGA ZAKONA SPREJETIH.

Beograd, 16. julija. r. Na današnji seji narodne skupščine so poslanci dr. Peleš, Kujundžić, Agatonović in Sreten Nikolić stavili na vojnega ministra Pešića vprašanje o vzrokih včerajšnje eksplozije v Kragujevcu. Vojni minister je naglašal, da so poročila o eksploziji močno pretirana in šita nato uradno brzojavko, ki jo je prejel od upravnika vojaškega tabora v Kragujevcu. Brzojavka navaja obširno podatke o količini municije, ki se je nahajala na trdnjavskem obzidju na Metinem brdu. Materialna škoda ni velika, pokopalo je le nekaj šip in plamen je obžgal streho pirotehničnega zavoda. Žrtev ni bilo, le nek ognjegasec je bil v roko lahko ranjen od drobca eksplodirane bombe. Eksplozija je najbrž nastala s kemijskim procesom močno temperaturo nestabilne municije, osobito italijanske. Po teh informacijah samozapaljenja, ki je bila potencirana z je vojni minister izjavil, da je poslal svojega načelnika topniškega oddeljenja na lice mesta, da preišče vzrok eksplozije. Vsi eventualni krivci bodo strogo kaznovani.

Nato je skupščina prešla na dnevni red: specialna debata o zakonskem predlogu o ustrojstvu vojske in mornarice. Po precej živahni debati je bilo sprejetih prvih 41 členov. Seja je bila nato zaključena in se vrši prihodnja jutri ob pol 9. uri dop.

ZAKON O SREDNJIH ŠOLAH.

Beograd, 16. julija. r. Danes popoldne se je nadaljevala seja sekcije zakonodajnega odbora za pretres zakona o srednjih šolah. Govorili so klerikalec Sušnik, demokrata Rafajlović in Sečerov ter Nemec Täubel. Zakon je bil nato v načelu z večino glasov sprejet. Proti je glasoval samo klerikalec Sušnik.

ŽELEZNIČARSKA PRAGMATIKA.

Beograd, 16. julija. r. Danes dopoldne je nadaljevala svoje delo sekcija za pretres zakona o prometnem osebju. Po diskusiji je bilo sprejeto 5. poglavje nato pa s malimi izjemami VI. Od 7. poglavja so sprejete vse točke do čl. 77. Proti so glasovali klerikalci in zemljoradniki.

POZIV DEMOKRATSKIM POSLANCEM

Beograd, 16. julija. r. Predsedništvo demokratskega kluba poziva vse poslance, da se dne 19. julija predpoldne gotovo snidejo v Beogradu.

Italijanska špijonaža v Zagrebu

POJASNILO O ZAGREBŠKIH ARETACIJAH. — ŠPIJONI BIVŠI AVSTROOGRSKI OFICIRJI.

Beograd, 16. julija. r. O špionažni aferi, radi katere je bilo te dni v Zagrebu aretiranih 20 oseb in katere centrum je Zagreb, izvemo sledeče:

V Zagrebu je prišla k šefu armijske komande podpolkovniku Vojnoviću neka ženska, ki se je predstavila kot Lida Birner ter izjavila, da ima povedati važne stvari. Njena izpoved pa je vzbudila sum, da hoče ali priti v kontakt z vojaškimi oblastmi, ali pa se nad nekom maščevati. Podpolkovnik Vojnović je pustil to Lido Birner aretirati in preiskava je dognala, da je hči nekega učitelja iz ludbreškega kotarja in se piše Danica Ambrolić. Njeno dosedanje življenje je bilo dokaj burno in polno avantur. Skozi 2 leti je živela «na koruzi» z nekim aktivnim oficirjem iz Hrvatske, ki pa v celo afero ni vmešan. V tem času je spoznala več aktivnih oficirjev, ki so bili prej člani avstroogrske armade, doma iz Hrvatske in Slavonije. Nekateri teh njenih znancev so bili v zvezi z bivšim k. u. k. oficirjem Gilardom, ki je sedaj v službi albanske vlade in živi v Tirani kot žandarmerijski oficir. Italija mu je poverila organizacijo špionske službe v njeno korist.

Dekle je bilo po izčrpni izpovedi odšlo v zapore, policija pa je takoj nato poiskala tudi njene sokrivce, med katerimi je tudi neki musliman.

V času svojega «delovanja» je prenesla Danica Ambrolić kot agilen član špionaže družbe 12 vojnih spisov preko Rakeka v Italijo. Znala si je dobiti ključ za dešifriranje in že predpisane vojne spise je vselej prenesla v Italijo.

Po njenih izpovedbah in rezultatu dosedanje preiskave je dognano, da tu ne gre za politično afero katerekoli stranke, nego za delovanje enostavne špionske družbe, katere agilni član je bila tudi Danica Ambrolić, svoj čas prodajalka v Radičevi knjigarni.

ALKOHOLNA PREPOVED ZA ŽELEZNIČARJE.

Beograd, 16. julija. r. Radi pogostih železniških nesreč in površne službe železniškega osobja, ki je posledica uživanja velike množine alkohola, je ministrstvo saobraćaja izdalo železniškim direkcijam odredbo, s katero se strogo zabranjuje uživanje alkohola za časa vršenja službe. Kazni proti kršiteljem so najprej denarne globe in potem odpust iz službe brez pravice na penzijo.

INCIDENT NA JUGOSLOVANSKO-MADŽARSKI MEJI.

Beograd, 16. julija. r. Po poročilu madžarkega presbiroja je prišlo včeraj na meji pri Gyekenyesu do incidenta med našo in madžarsko obmejno četo. Na obeh straneh se je streljalo. Žrtev ni bilo. Madžarski presbiro tendenciozno poroča, da so ta spopad izzvali naši pijani vojaki. Med tem pa je bilo ugotovljeno, da je 20 Madžarov prešlo na naš teritorij, radi česar je naša obmejna straža krenila za njimi in jih oregnala.

Italijanski parlament odobril načela volilne reforme

NEZNATNA VEČINA. — ZAUPNICA VLADI. — RAZKOL MED POPOLARI.

Rim, 16. julija. h. Na včerajšnji seji rimske zbornice je bil sprejet vladni predlog o volilni reformi. Po govoru posameznih opozicijonalcev in pristašev nove reforme, še vedno ni bilo jasno, kakšno stališče bodo zavzeli popolari, ki so sicer skenili, da bodo glasovali vladi za zaupnico, da pa bodo skušali pri specijalni debati doseči gotove izpremembe volilne reforme. V imenu slovenske manjšine je govoril posl. Wilfan, ki je ostro protestiral proti raznarodovanju v Julijski Benečiji.

Nato je imel velik govor ministrski predsednik Mussolini, ki je uvodoma izjavil, da bo v kratkem imel obširen ekspoze o mednarodnem položaju in o ruhrskem problemu, nato pa ostro zavračal izvajanja opozicijonalnih predgovornikov. Mussolini je naglašal, da je parlamentarna svoboda napram izjavam poedinih govornikov postala že prava sramota. Socialistom in komunistom je zabrusil, da v Rusiji ne obstoja diktatura proletarijata, ampak da vlada tam diktatura polinteligentnega razreda. Ob sklepu je še opozarjal popolare, naj se ne dado zapeljati, ampak naj se odločijo po svoji vesti.

Fašisti, liberalci in demokrati so sprejeli govor Mussolinija z velikim odobravanjem.

Vlada je nato stavila na dnevni red vprašanje zaupnice in otvorila debato o principih volilne reforme. Govornik popolarov je izjavil, da bodo popolari glasovali sicer za zaupnico, a proti predlagani obliki volilne reforme. Le mala frakcija v stranki je izjavila, da bo glasovala za obe točki. Mussolini je nato izjavil, da se vprašanje zaupnice nanaša na obe točki. Prišlo je do glasovanja. *Za zaupnico so glasovali 303 poslanci, proti pa 140. Pri drugi točki dnevnega reda je glasovalo 139 poslancev za vlado, 135 pa proti, 77 poslancev se je glasovanja vzdržalo.*

Po glasovanju so bile na ulicah prirejene Mussoliniju viharne manifestacije.

IZKLJUČENI POPOLARI.

Rim, 16. julija. s. Predsedstvo parlamentarne frakcije popolarov je izključilo 9 poslancev iz frakcije, ker so na včerajšnji seji zbornice kršili disciplino stranke in glasovali za volilno reformo čeprav je sklenil klub glasovati proti.

Trdovratne vesti o Beneševem posredovanju

PRIČAKOVANJE ANGLEŠKEGA ODGOVORA NEMČIJI.

Pariz, 16. julija. s. «Agence Havas» javlja iz Londona: Potovanju češkoslovaškega ministra dr. Beneša v Pariz pripisujejo v tukajšnjih krogih velik pomen. Dr. Beneš bo storil vse mogoče, da doseže med kabinetoma v Parizu in Londonu sporazum. V angleški javnosti smatrajo, da bo to mogoče.

V istem smislu piše «Petit Parisien», ki poroča iz Londona, da je bil dr. Beneš v Parizu ves teden v stalnem kontaktu z vsemi politično in gospodarsko merodajnimi angleškimi faktorji, ki jim je obrazložil francosko stališče. Njegovo prizadevanje za odstranitvijo obstoječih nesoglasij med Parizom in Londonom ni bilo brez uspeha.

KAK BO ANGLEŠKI ODGOVOR NEMČIJI?

Berlin, 16. julija. s. «B. Z. am Mittag» javlja iz Pariza: Poročevalec lista Echo de Pariz javlja iz Londona o angleški noti glede skupnega odgovora Nemčiji ter veli, da se o vsebini te note ne more dvomiti. Kljub vsem pridržkom se bo nemška zahteva po mednarodni preiskavi plačilne zmožnosti Nemčije, ki jo je dr. Cuno formuliral dne 7. junija, sprejela na en ali drug način. Od Berlina predlagana jamstva kot nadomestilo za lokalno kontrolo v Poruhrju in Porenju so se sprejela vsa v načelu, toda s pridržki. Pasivni odpor se bo obsojal, vendar pa se bo njega ustavitev zahtevala le, če se temeljito izpremeni francoska in belgijska politika glede Poruhrja.

BENEŠEVI USPEHI.

Pariz, 16. julija. j. Dr. Beneš je svoj poset v Parizu in Londonu porabil zato, da uredi gotova za Češkoslovaško in Malo antanto važna specialna vprašanja. Na podlagi uspehov svojega potovanja bo dr. Beneš na konferenci v Sinaji mogel poročati, da ima Mala antanta izgled, da bo mogla postaviti svojega kandidata za svet Zveze narodov. V češkoslovaških krogih menijo, da bo dr. Beneš zastopal Malo antanto v Zvezi narodov. Dr. Beneš bo zapustil Pariz že v sredo, čeprav je prvotno hotel ostati tam do konca tega tedna. Na svojem povratku se bo ustavil v Bruslju, kjer bo imel posvetovanja z belgijskim ministrskim predsednikom Theunisem.

PODALJŠANJE ZAPORE PORUHRJA

Mannheim, 16. julija. j. Mednarodna porenska komisija je zaporo prometa med zasedenim in nezasedenim ozemljem, ki bi se morala končati danes o polnoči, podaljšala do 26. julija o polnoči. V berlinskih krogih spravljajo to v zvezo s predstoječo proklamacijo porenske republike. Na to proklamacijo bo delavstvo odgovorilo z generalno stavko.

Odmevi Markovega protokola

(Glej tudi poročila na 2. strani.)

Zagreb, 16. julija.

Federalistični listi, ki so v nedeljo in nekateri danes objavili Markov protokol, so kot njegov glavni komentar prinesli Radićev sobotni govor ter se zaenkrat vzdržali lastnih komentarjev. Izmed beograjskih listov ga je v nedeljo objavilo edino «Vreme», a enako brez komentarja. Vtis razodetja «velike tajnosti», ki je par mesecev zagonetno krožila v časopisju in političnih krogih, pa ni bil preveč senzacionalen.

Današnji «Zagreber Tagblatt» posveča objavi uvodnik, v katerem poudarja, da je protokol splošno razočaral. Par splošnih, nedoločnih ugotovitev in zahtev in par osebnih zadev — to je vsa vsebina tega velikega državniškega akta, ki v poedinostih učinkuje uprav komično. Tako resno kakor protokol je smatrati tudi prekinjenje z Beogradom. Vlada je večino točk itak že izvedla; glede ostalih med katerimi pa so nekatere sploh neizvedljive, bi se dalo še pogajati. Radićev sobotni govor, četudi silno oster, ne bi tega popolnoma onemogočal. Toda slavni Markov protokol mora služiti za vzorec, kako se take stvari ne smejo delati.

«Riječ» se istotako v uvodniku bavi s protokolom in Radićevem govorom. Karakterizira zagrebško sporazumevanje kot prosto patriotsko trgovino pod firmo epohalnega «sporazuma» med tremi plemeni. Pogodba je bila storjena izven parlamenta, tajno, z lažjo v srcih. Zato njeno dete ni moglo biti drugo kakor — prevara. V tem so zdaj složni eni in drugi. In to je njihova edina sloga. Varali so drug drugega, zdaj tožijo drug drugega. In Radiću končno ni preostalo drugega, ko da fantazira o Bastilji. Najraje pazi, da njegova demagogija ne doživi usode Bastilje.

Inozemske borze

16. julija.

CURIH. Berlin 0.0025, Newyork 573, London 26.40, Pariz 33.55, Milan 24.62, Praga 17.15, Budimpešta 0.0650, Bukarešta 3, Beograd 6.20, Sofija 5.20, Varšava 0.0048, Dunaj 0.0081.

TRST. Beograd 24.70—25, Pariz 136.50 do 137, London 107.10—107.25, Newyork 23.15—23.30, Curih 401—405, Berlin 0.010 do 0.011, Praga 69.75—70.25, Dunaj 0.032 do 0.033, dinarji 24.70—25, dolarji 23.10 do 23.25; carinski franki (20) 89—89.50.

DUNAJ. Beograd 743—747, Berlin 0.30 do 0.32, Budimpešta 6.95—7.05, Bukarešta 357—359, London 325.500—326.500, Milan 3009—3021, Newyork 70.935 do 71.185, Pariz 4132—4148, Praga 2127 do 2137, Sofija 618—622, Varšava 0.56 do 0.58, Curih 12.370—12.420; dolarji 70.560 do 70.960, lire 2975—2995, dinarji 73[illegible] do 740.

PRAGA. Dunaj 4.43, Berlin 1.40, Rim 142.25, Pariz 196.50, Newyork 33.225, Curih 583.75, Beograd 35.9.

BERLIN. Dunaj 276.30, Milan 8354, Praga 5860, Pariz 11.571, Newyork 195.111, Beograd 2094.50.

LONDON. Beograd 420—440, Berlin 1.050.000—1.110.000, Newyork 560 do 560.75, Milan 106.25—106.375, Praga 153 do 154, Dunaj 315.000—325.000.

NEW YORK. Beograd 107, London 459.30, Pariz 583.20, Berlin 0.045, Milan 432, Curih 1643, Praga 30.05, Dunaj 0.141

Radikali in federalisti

Markov protokol

Kakor smo že poročali, so objavili federalistični listi v Zagrebu, Sarajevu in Ljubljani v nedeljo besedilo takozvanega «Markovega protokola» o začasnem sporazumu med federalističnim blokom in radikalci. Besedilo protokola je sledeče:

Zapisnik

dne 18. aprila 1928.

sestavljen med odposlanci NRS, zastopniki hrvatskega in slovenskega naroda in JMO v Zagrebu, v prostorih kluba HRSS.

Navzoči: Za NRS g. Marko Gjuričić, predsednik posl. kluba NRS; dr. Vojislav Janić, tajnik glavnega odbora NRS.

Za HRSS g. Stjepan Radić, predsednik HRSS; dr. Vladko Maček, podpredsednik HRSS; dr. Stjepan Košutić, tajnik HRSS.

Za SLS gg. dr. Janko Brejc, narodni poslanec; Fran Smodej, glavni urednik «Slovenca».

Za JMO gg. dr. Mehmed Spaho, predsednik JMO; dr. Halibeg Hrasnica, predsednik kluba JMO; Hamzalija Ajanović, narodni poslanec in urednik «Pravde».

Za Banjevce g. Blaško Rajić, narodni poslanec.

V daljšem opetovanem razgovoru in pretresanju današnjega političnega in parlamentarnega položaja so se gori navedeni zastopniki sporazumeli v tem-le:

Predpogoji sporazuma med gori navedenimi zastopniki so izpremenba režima in administracije v Hrvatski, Sloveniji in Bosni.

NRS mora z dejanjem dokazati, da ne misli niti enega vprašanja za ureditev medsebojnih odnošajev rešiti s silo.

Za Hrvatsko je treba storiti:

1.) Sklicati vse občinske svete, da izvolijo svoje načelnike in uradnike temeljem zakona, ne pa po uredbah.

2.) Izvršiti amnestijo vseh političnih in vojnopolitičnih obsojencev.

Točke 3., 4. in 5. govore o prehrani pasivnih krajev, ukinjenju starih cesarskih erarskih patentov in vzpostavitvi imovinskih občin.

6.) Imenovanje namestnika in velikega župana se izvrši v sporazumu z vodstvom HRSS.

Za Vojvodino, v kolikor so v njej enake nedopustnosti, se izvrše iste izpremembe na bolje.

Posebno se morajo z vseh važnih službenih mest odstraniti vsi vsiljeni madžaroni.

Za Slovenijo velja isto, kar za Hrvatsko, posebno pa se

1.) vzpostavi pokrajinski namestnik v sporazumu s SLS;

2.) razpuste in prepovedo vse terorističe organizacije, posebno pa «Orjuna»;

3.) Izmenjajo v sporazumu s SLS vsi neobjektivni šefi pokrajinske uprave v Sloveniji;

4.) odobre potrebni krediti za vseučilišče in šole, ki niso predvideni v proračunu, pač pa v zakonu.

Za Bosno in Hercegovino:

1.) Na vsa važnejša upravna mesta se nastavijo sposobnejši in objektivnejši uradniki, posebno pa se sedanji pokrajinski namestnik zamenja z boljšim in nepristranejšim.

Naslednje točke govore o razmeščanju uradnikov, restituciji občin, podpori gospodarskih institucij, vrnitvi odvzetega orožja, ureditev pašnikov, pomoči stradajočim itd.

Končno se mora brezpogojno ustaviti započetje parcelarija kakor Hrvatske tako Slovenije in Bosne in Hercegovine.

Zastopniki HRSS, SLS in JMO bodo v parlamentu s svojim ravnanjem omogočili NRS izvolitev skupščinskega predsednika in sestavo radikalne homogene vlade. Ravno tako bodo gornji zastopniki omogočili tudi verifikacijo vseh mandatov v verifikacijskem odboru in narodni skupščini.

V svrho definitivnega sporazuma se pogajanja nadaljujejo.

Po prečitanju zaključeno in podpisano. (Sledé podpisi vseh prisotnih).

Radićev govor

Na zaupnem sestanku, ki ga je v soboto sklicalo vodstvo HRSS pod pretvezo padca Bastilje, je Stjepan Radić v dolgem govoru pojasnil svojim zaupnikom sedanji položaj.

Proslavljajoč porušenje Bastilje kot alarm za izbruh francoske revolucije, je Radić v dolgem uvodu razlagal zgodovino in nato s primerjavo takratnih razmer na Francoskem prešel na sedanji položaj v naši državi ter na državno pravo in suverenost hrvatskega naroda. Ne bomo se z Beogradom več prepirali o tem in se tudi ne borili za državopravnost kakor s Pešto, ker nam ni treba, je dejal Radić. Imamo staro državno pravo, staro zgodovino, slavno zato, ker nikoli ni bila sramotna. Kakor se je francoski narod dvignil proti domači tiraniji in nato proti celi Evropi, tako vstajamo tudi mi Hrvati, združeni v eno fronto. Nas niso Srbi nikoli premagali. Zgodovina ne ve povedati, da bi Hrvati bili kdaj bežali pred Srbi. Pač pa obratno!

Danes gre za to, ali bomo porušili Bastiljo, ki jo je sezidal Beograd. To je čudna zgradba. Beograd jo je sezidal malo z bajoneti, malo s kopiti, malo s kostmi, malo z izvoznicami in še drugim. tudi mi bi jo lahko podrli v naskoku kakor Parižani, tega pa ne storimo, ker ne bi šlo brez krvi, nele naše in srbske, temveč tudi druge. Beograd, ki pozna našo moč, ne more razumeti našega miru. Toda mi smo že storili revolucijo, brez orožja in krvi toda mnogo važnejšo in uspešnejšo.

Nato je Radić na dolgo razlagal historijat «sporazumevanja» z radikalskima emisarjema in svoje bravure pri teh pogajanjih. Pripovedoval je podrobnosti, kako je dr. Janjića spravil v navdušenje, da je prijel za pero in lastnoročno začel pisati, kar mu je diktiral Radić in za njim dr. Korošec ter dr. Spaho.

Toda 24. junija je Pašić v dogovoru s Pribičevićem (!) in Lazo Markovićem, pa brez vednosti notranjega ministra in ministrskega sveta poslal na našo skupščino orožnike z naredbo, da nas vse pobijejo, posebno pa da najdejo priliko in ubijejo mene (Radića)! Zato takrat nisem prišel na skupščino. V odgovor na to smo mi proglasili popolni in definitivni razkol z Beogradom. In danes, na dan razrušenja Bastilje, objavljamo protokol, kakršen je, v sporazumu z muslimani in Slovenci. V muslimanskem klubu je močna struja za odhod iz parlamenta, istotako so na celjski konferenci SLS bili samo trije poslanci za nadaljnje sodelovanje v parlamentu. Mislim, da je stvar dozorela. Ko sem nedavno o tem razpravljal s Koroščem in Spahom, je dr. Korošec dejal: «Prijatelji, vsi vemo, kako težko je v Beogradu. Ta parlament ni niti oštarija, ker v oštariji se da resno govoriti. Tako nas mrzijo, da pri resnih ugovorih čutiš, da te lahko ne le opljuvajo temveč tudi ubijejo...»

Z objavo protokola hočemo jasno dokumentirati, da med sedanjimi srbskimi oblastniki in nami ne more biti nobenega sporazuma in nobenega razgovora več. In kaj sedaj? Jaz sem gospodom že povedal: lahko me ubijete in vse nas zaprete, toda tedaj boste imeli revolucijo, kakršne si še v sanjah niste predstavljali. To bo revolucija seljaškega naroda, štirih milijonov. Ne rečem, da utegne izbruhniti takoj ali v par dneh, rečem samo, da bo silna; ta narod se bo dvignil in z vami obračunal tako, da bo aplavdiral ves svet. Ali mislijo v Beogradu, da mi nimamo garancij za življenje od iste Evrope, ki je pred 134 leti razrušila Bastiljo? Tudi mi osebno imamo take garancije, o katerih se njim niti ne sanja.

K sklepu je Radić poudaril še enkrat, da z objavo protokola prestane vsak poskus sporazuma z Beogradom in da so volitve edini izhod iz situacije.

Krah Jadranske banke v Trstu

Poročila o občnem zboru tržaške «Jadranske banke» so v celi gospodarski javnosti vzbudila ogromno pozornost. Mnogo se je o razmerah pri tem zavodu poprej šepetalo, vendar nihče ni mislil, da je istina tako grozna in da je izgubljenih preko 80 milijonov lir. Uprava se izgovarja, da je vzrok poloma v konverziji kron. Tega seveda nihče ne verjame, ker je v to svrho «Jadranska banka» dobila mesto zadružništva poklon italijanske države v znesku 13 milijonov lir in je znano, da največji del izgub izvira iz lahkomišljenih kreditov in zlorab bančnih funkcijonarjev. V tem pogledu sta značilni sledeči dve dejstvi:

Na občnem zboru je bil stavljen predlog, da se preišče po posebni komisiji, kdo je izgubo zakrivil, da se more potem proti dotičnikom postopati. Proti temu umestnemu predlogu se je izjavil — gosp. Čiro Kamenarović

Zakaj je to storil, je razvidno iz nadaljnega zelo pomembnega dejstva, da upravni odbor od svoje izvolitve naprej, t. j. dve leti ni imel nobene seje. Zakaj se ni občni zbor že sklical lansko leto, kakor predpisuje zakon?

Debata o krivdi je torej zelo nepreviđno provocirana od oseb, ki so nasprotovale preiskovalni komisiji.

Stara uprava ni dobila izrecnega absolutorija. Vsekakor ima banka regresno terjatev zoper to upravo in šele, potem ko bi se ta terjatev dognala in izterjala, bi mogli priti delničarji na vrsto.

Že dalj časa se je poročalo, da preide tržaška Jadranska banka v fašistovske roke. V tem pogledu je bilo značilno, da je morala banka o priliki znane konverzijske podpore fašistovski Cooperativi do voliti preko 3 milijone lir odbitka, ko je le-ta pri vladi inkasirala in nato Jadranski banki izročila podporo. Popolno jasnost v tem pogledu daje poročilo, katero se je na občnem zboru podalo od strani bivšega upravnega sveta. Tu se pripoveduje, kako *nespametno* je bilo razmerje, da je banka s sodežem v Italiji imela večinoma tuj kapital in ne italijanskih upravitelјev. To popraviti je bilo najlažje o priliki «rekonstrukcije» glavnice s tem, da se je nenarodni del glavnice odpisal, priteče naj pa živa italijanska glavnica in nastopi pretežno italijanska uprava. Zavodu se samo pridrži interes jugoslovenskega kapitala, a tudi to v italijanske nacionalne svrhe za finančni promet Italije z Jugoslavijo. Poročilo s ponosom povdarja, da je pridobilo za nove delničarje italijansko kapitalistično grupo. Poročilo upravnega sveta namreč dobro ve, da ponesrečeni stari delničarji nikakor ne bodo po prestani operaciji v položaju, da optirajo nove delnice z vplačilom 200 lir v gotovini.

Povdarjati, da stari delničarji lahko rešijo svoje delničarstvo z doplačilom 200 lir, je povsem neresno in so tozadevne trditve pesek v oči naivnim bralcem.

Prepričani smo, da se niti en procent starih delničarjev ne bo poslužil doplačilne pravice, kaj še da bi iz teh doplačil prišlo skupaj vseh 15 milijonov lir. Ravno tako je bajka povest, da dobijo stari delničarji gratis po eno delnico Jadranske banke Beograd v nominalnem iznosu 400 kron. V tem pogledu smo pazljivo pregledali vseh šest sklepov občnega zbora, pa se tamkaj nahaja samo odpis celokupne deliške glavnice, med tem ko se upravni svet, v kolikor se nove delnice ne bodo optirale po starih delničarjih za znesek 200 lir, pooblašča, da plasira delnice svobodno kakor hoče. Če bi kdo daroval starim delničarjem po eno delnico beograjske Jadranske banke, bi to stalo 30 milijonov kron. Od kod naj pridejo te delnice, če je banka pasivna?

Poročilo upravnega sveta mogleno govori o tem, da se je poskušalo interes starih delničarjev varovati z dodelitvijo po eno delnico Jadranske banke v Beogradu, vendar v sklepih ni nikjer videti sledu o tem.

Cel način deposediranja starih delničarjev in uvedbe novih, ki naj pogrnejo plašč usmiljenja nad staro upravo, je tak, da izziva odpor. Stvar pravnikov je, upravnih oblasti in sodnij, da izrečejo, ali je sploh mogoče skleniti 100 odst. odpis delniške glavnice. Delničarji si bodo morali predložiti vprašanje, ali ni zanje boljše izzvati likvidacijo zavoda, da se morejo izvesti regresne pravice proti dosedanji upravi.

Mnogi so mišljenja, da so trditve o izgubah pretirane. In to zato, da se lažje izropa stare delničarje in upelje nove. Take nacionalizacije Evropa še ni doživela, da se stare delničarje, ki so vplačali v dobrem denarju 400 kron, enostavno vrže na cesto in pripelje nove. Tudi s tega stališča je bil predlog preiskovalne komisije umesten.

Vsekakor se motijo oni, ki mislijo, da se take velike stvari dajo rešiti s prostimi triki, kakor so se vprizorili na sobotnem občnem zboru Jadranske banke.

Politične beležke

+ **Slovenska radikalija v razsulu.** Pred kratkim se je vršila vodstvena seja NRS za ljubljansko oblast, ki je pokazala, da se nahaja slovenska radikalija v polnem razsulu. Nobenega poštenega in dostojnega človeka ne morejo vjeti za velesrbsko stranko. Le neznačajni elementi se ogašajo, ki so pripravljeni za denar služiti velesrbskemu kuluku. To so večinoma elementi, ki bi bili danes največji nemčurji in izdajalci Slovenstva, če bi v svetovni vojni zmagala Avstrija. Kako «uglejna» je NRS v Sloveniji, je najlepši dokaz, da stoji n. pr. na Bledu na čelu lokalne organizacije priseljen detektiv, ker noče noben domačin prevzeti tega lepega posla. Ker gre radikaliji slabo, pa si hoče pomagati s tem, da širi laži o neprilikah v demokratski stranki. Tako n. pr. je neki list danes napisal, da namerava dr. Kukovec odstopiti kot predsednik oblastne organizacije JDS v Mariboru. *Ostudna in zlobna laž!* Dr. Kukovec niti ni bil predsednik te organizacije, niti se ni potegoval, da bi to postal. Edina bilka, na katero se opira radikalija je menda g. Bajželj. S pilopogačicami se pa radikalija ne bo dolgo več držala nad vodo. Ves trud je zaman, da bi JDS oslabili. Opozicionalno stališče demokratske stranke je njen položaj samo utrdilo. JDS se jača, vse drugo pa propada. Take je in tako je prav.

+ **Nov steber radikalske stranke.** Gospod I. *Bajželj*, zastopnik «Zagrebške pivovarne» v Šiški, je včeraj v glasilu «Jadranske banke» podpisal izjavo, v kateri pravi, da že od nekdaj spada v radikalsko stranko. On trdi, da je tudi pokojni dr. Ivan Tavčar bil mišljenja, da spada on (g. Bajželj) v radikalijo. To je verjetno, ker je znano, da se je dr. Tavčar o Bajžlovi kandidaturi l. 1921 v občinski svet izjavil, *da bi njega (dr. Tavčarja) bilo sram kandidirati na isti listi z g. Bajžljem.* G. Bajželj koncem svoje izjave ugotavlja: «Ta svoj korak sem storil v globokem prepričanju in *prevdarku osebnih koristi*». Veliko bolj interesantno kot to, da razkriva g. Bajželj v svoji izjavi zgodovinsko znanje ter je povedal, da se strinja, da so bili radikalci nasprotniki Obrenovićev, bi bilo, če bi g. Bajželj naštel katere osebne koristi so mu radikalci obljubili. Njegov jedilnik v tem pogledu ni majhen. Ako je že nesel svojo glavo na solnce, bi tudi moral povedati, da je podal sedaj izjavo glede NRS, ker je bil pred dobrim tednom *moralično vržen iz JDS* in da je dobil konsilium abeundi samo zato, ker je *preje podpisal, da odlaga v JDS vse funkcije.* JDS je odlegio, da se je iznebila Bajžlja. S terorizmom lokalne politične organizacije JDS se mu je posrečilo v Šiški na škodo stranke zaigrati politično ulogo, po lokalni organizaciji pa mu je tudi uspelo zlesti v načelstvo JDS. Z njim pa so bile vedno neprilike, ker se ni mogel navaditi, da bi ločil javne od svojih osebnih interesov. Kako nesramen je v tem pogledu potrjuje tudi njegova izjava v «Jutranjih Novostih», kjer brez rdečice pove, da je prestopil v NRS po *«globokem prevdarku osebnih koristi»*. Iz izjave g Bajžlja se da tudi posneti, da je igral v načelstvu JDS vlogo *špijona*. Ako bi bil pošten, bi moral NRS povedati, da v načelstvu JDS sedaj ni nobenega Bajžlja več. Svobodno mu je tudi, da tako debate, kakor sklope načelstva, dokler se jih je on udeleževal objavi! Le lagati ne sme. Bajželj je v ostalem samo nov dokaz kako previdna morajo biti vodstva strank pred politično nesolidnimi elementi ter kako zdravo je pravočasno čiščenje. Radikalni stranki v Sloveniji je čestitati, da je dobila z g. Bajžlom nov steber, ki je vreden in potreben družbe, v katero je zašel. G. Bajžlju osebno pa želimo na potu v radikalijo več uspeha zanj, za njegovo sorodstvo ter za njegovo pivo, kakor pri JDS. Svetujemo mu samo, naj raje molči in naj nikar ne bodi s svojo glavo na solnce.

Sokolstvo

Otvoritev sokolskega doma v Borovnici. V nedeljo se je vršila v Borovnici svečana otvoritev sokolskega doma. Popoldne se je pripeljalo v Borovnico lepo število Sokolov iz Ljubljane, Viča, Šiške, Domžal in Mengša. Vrhniški Sokol je dospel v Borovnico že dopoldne. Goste je pozdravil na kolodvoru starosta borovniškega Sokola br. Majaron. Na kolodvoru se je Sokolstvo formiralo v povorko in odkorakalo pred novo zgrajeni dom. Tu je pozdravil v lepih besedah Sokolstvo in številno občinstvo podstarosta br. Drašler in izročil ključe br. starosti. Savezni starosta je čestital borovniškemu Sokolu, ki si je z lasnim trudom zgradil ponosni hram. Nato so si gosti ogledali vse prostore nove sokolske trdnjave. Popoldne se je vršila poleg doma javna telovadba, pri kateri je nastopila moška in ženska deca, naraščaj iz Ljubljane ter člani in članice. Po telovadbi, ki je bila prav dobro obiskana, se je razvila živahna ljudska veselica, ki je trajala pozno v večer.

Razvitje naraščajskega prapora Sokola v Zagorju. V nedeljo je bil ob priliki okrožnega zleta posavskega okrožja celjske sokolske župe svečano razvit prapor sokolskega naraščaja v Zagorju. V Zagorju se je zbralo veliko število Sokolstva iz vseh krajev Slovenije. Pri popoldanskem vlaku je bila na kolodvoru Sokolstvo svečano sprejeto z godbo rudarjev iz Zagorja. Veličastna povorka je nato odkorakala pred Sokolski dom v Zagorju, kjer je društveni starosta br. Kolbe pozdravil Sokolstvo. Takoj nato je bilo svečano razvitje prapora, pri katerem je fungirala kot kumica s. Poljšakova. Po izročitvi prapora naraščaju je godba zaigrala državno himno. Javna telovadba, pri kateri je nastopilo lepo število telovadcev, je izpadla prav dobro. Obširnejše poročilo prinesemo v četrtkovi sokolski prilogi.

Župni zlet Sokolske župe v Splitu. Udeležnikom župnega zleta v Splitu poročamo, da vozi parnik iz Bakra v četrtek 19. t. m. ob 18. in dospe v Split v petek ob 11.45. Povratek iz Splita v torek ob 23.30, dohod v Bakar v sredo ob 18. Železniške legitimacije veljajo za čas od 16. do 28. t. m., za parobrod pa 17. do 28. t. m. — JSS.

Prosveta

Kulturno-historična razstava v Varaždinu. Kakor smo že poročali se vrši od 14. do 19. julija kulturno-historična razstava mesta Varaždina, katero posetijo tudi delegati muzejskih društev iz Maribora, Celja in Ptuja. Pri tej priliki se vrši dne 19. julija v Varaždinu važno posvetovanje muzejskih društev mariborske oblasti o skupnem bodočem delovanju. Dnevni red obsega med drugim razgovor o prenosu privatnih arhivov iz Gradca o teritorijalni razdelitvi delokroga posameznim društvom, o študijski knjižnici za mariborsko oblast, o skupnem glasilu, o napravi diapozitivov umetniških spomenikov za skioptična predavanja o zaščiti historičnih spomenikov in drugo. Sestanek kulturna javnost toplo pozdravlja.

Javna glasbena produkcija v Postojni. V nedeljo dne 8. julija se je vršila I. javna produkcija glasbene šole kapelnika Polića, o kateri se tržaška «Edinost» pohvalno izjavlja. Produkciji je prisostvoval tudi postojnski podprefekt dr. Guglielmo.

Slavnostni koncert pevskega zbora učiteljske «Zveze» v Gorici se je vršil dne 8. julija ter dosegel vsestranski uspeh. Na koncertu so sodelovali poleg dirigenta Srečka Kumarja, ki je aranžiral celo prireditev s požrtvovalnostjo idealizmom in vztrajnim trdim delom, se pranistinja ga. Pavla Lovšetova, pianistinja gdč. Mar. Bortolotti ter violinista gg. Karel Pahor in Mirko Logar. Program je obsegal Lajovica, Deva, Parčiča Škerjanca, Mokranjca, Grbca, Adamiča in Brahmsa. Koncert je bil vsestransko impozanten, pravo bodrilo za nadaljnje kulturno delo «Učiteljske Zveze» v Julijski Krajini.

Na igralskem kongresu v Sarajevu

Udeležilo se ga je 20 Slovencev. Vozili smo se radi mornarskega štrajka preko Sarajeva in Mostarja v Metković. Do Broda je še šlo, tam pa so nastale precej bosanske razmere. Pa kajt V Sarajevu smo imeli prvo veselo iznenadenje. Pogruntali smo jo in si kupili lepe rdeče fese. K večerji smo že prišli vsi v fesih, potem pa na vlak v naš voz. Komaj sedemo, kar pridrve nad nas novosadski in niški kolegi: «Voz je rezerviran za igralce!» «Saj smo mi tudi igralci!» «Kako to? Od kje?» «Iz Ljubljane!» Bili smo še pravkar v nevarnosti, da nas pomečejo iz voza — sedaj pa nastane vseobča veselost in smeh.

Vožnja po Bosni in Hercegovini bi bila zares dolgočasna, da nas ni zabaval kolega Pip, ki je v najbolj zaspanih nočnih urah tako pristno oponašal zaljubljenega mačka, da je vse pokalo od smeha. Naš operni oktet pod vodstvom očeta Rusa (med drugimi tenor Banovec) je pel tako lepo, da nam je bila vožnja zelo okrajšana in marsikdo je občutil morda ravno sedaj bolj kot kdaj popreje, kako je lepa naša slovenska pesem. Ponoči smo se vozili proti Metkoviću. V kupeju krasno petje, med pavzami se je oglašal maček in nehote pogledam skozi okno v noč. Moj Bog, kaki prepadi pod našo ozkotirno železnico — v kupeju pa brezskrbno petje! Pradno ni bila državna je moral vsak civilni potnik podati na tej železnici izjavo, da ne bo zahteval odškodnine za morebitne nezgode. Toda vozi ta mali spak prav izvrstno. Zjutraj ob sedmih smo dospeli v Metković, kjer smo se takoj vkrcali na ratni brod «Gavran». Bili smo zelo prijazno sprejeti od gosp. kapetana in moštva, med katerim je sedem Slovencev. Vozili smo se prav lepo po Narenti do morja. Ko je «Gavran» priplul v morje, — bilo je krasno jutro, — je zborovodja Rus dvignil roko in zbor zapel «Buči, buči morje adrijansko!» Bil je zares lep trenotek . . .

Vozili smo se še prav malo po morju, kar so nas jeli pozdravljati galebi, ki so ostali spremljevalci našega «Gavrana» prav do Splita. Kmalu so se jim pridružili še delfini, ki so se skušali z «Gavranom» v plavanju in se metali iz morja v vseobčo zabavo. V Makarski smo se ustavili prav malo in si kupili izvrstnega dalmatinca po 7 dinarjev liter. Tam so nas pozdravljali z morske pečine skauti. Lep in slikovit je Omiš, staro piratsko gnezdo, prva republika dalmatinska, s svojimi ogromnimi električnimi napravami, ki pa so last italijanskega kapitala. Prav neprijetne so mi bile na «Gavranu» dve stvari. Prvič, da je moral ta ratni brod opravljati radi štrajka civilno poštno službo. In tako smo se ustavili skoro v vsakem kraju, obredli vse otoke, kjer nas je čakal povsod čolniček, kamor smo vrgli pošto in se potem takem vozili iz Metkovića v Split od 8. zjutraj do 9. zvečer. Še bolj neprijetno nam je bilo, da se nam je menda v Makarski pridružilo neko suho, toda precej naobraženo človeče, ki je venomer sililo v nas. In še s kakimi vprašanji!

«Vidite, to je naša siromašna Dalmacija! — Ali odide res vaš Korošec s svojimi poslanci iz Beograda v Ljubljano?»

«Ne vem, ker me politika ne zanima.»

«Vidite, vsa ta sela so Radićeva.»

«Prav je, naj bodo!»

«Ako pridete v Split s fesi, bodo mislili, da ste Slovenci spahovci, a Split je orjunaški. Se nič ne bojite?»

«Ne!»

«Toda pri nas so Orjunaši zelo predrzni, ali počinjajo tudi pri vas take nezaslišane škandale?»

«Ne! Tudi med našimi kolegi so pristaši Orjune. Če nas bodo radi fesov kaj vprašali, jim porečemo, da smo Slovenci, pa naj nas pretepo . . .!»

In Radićev prerok je žalostno umolknil.

Kmalu se je pokazal na severozapadu beli zvonik sv. Dujma, «Gavran» se je prizibal v splitsko luko, na obali je stala nepregledna množica ljudi. Godba je igrala, občinstvo glasno pozdravljalo in ko je «Gavran» pristajal k obali, so Slovenci zapeli «Slovenac, Srb, Hrvat». Navdušenje je bilo velikansko. Ko smo stopali iz ladje, je segel komandant vsakemu posebej v roko in ga takorekoč predal Mih. Markoviću, ki nas je pozdravljal in vsakega znanca navdušeno zagrlil. Oficijelni pozdravni govor je imel na obali splitski župan in velik prijatelj glumcev dr. Ivo Tartaglia. Na molu so nas čakali vozovi in postrežčki, ki so nas odpremili v nakazana nam prenočišča. Iz Ljubljane smo se odpeljali v ponedeljek ob 5. popoldne, v Split prispeli v sredo ob 9. zvečer. Se istega večera se je vršila predkonferenca, ki je pripravila in razpovrstila materijal za kongres.

Med splitskimi igralci smo pozdravili svoje ljubljanske znance: oba Pregarca, oba Trbuhovića in gospo Dragutinovićevo, kateri delujejo z lepimi uspehi na tem krasnem gledališču. Od izvenljubljanskih Slovencev so se udeležili kongresa med drugimi gg. Nučić, Razbergar, Križaj, Primožič, Rijavec in Polič. Predstave so se imele vršiti štiri, in sicer «Seviljski brivec» in «Rigoletto», deloma v zagrebški, deloma v beogradski zasedbi, zbor pa je bil pri vseh štirih predstavah ljubljanski, pojačen z nekaterimi drugimi močmi. Že davno pred našim prihodom so bile vse vstopnice za vse štiri predstave razprodane. Omenim le to, da je stala loža do 300 Din, srednji sedež pa okrog 50 Din ter da ima gledališče splitsko, ki je največje v Jugoslaviji, prostora za okrog 1800 ljudi. Torej so bile naše nade za najboljši uspeh povsem opravičene.

ZAHTEVAJTE «JUTRO»
V VSEH JAVNIH LOKALIH.

Naši kraji in ljudje

Reminiscenca na Janka Vukasovića

Neposredno pred aneksijo Bosne in Hercegovine po bivši Avstriji je bilo. Takrat je prišel naš pokojni primorski junak Janko Vukasović Stibil iz Srbije domov v Vrtovin na počitnice. Z njim je bila tudi njegova družina.

Moj tovariš in prijatelj Zorn, ki je takrat opravljal poleg učiteljskega poklica tudi službo občinskega tajnika v Vrtovinu, je moral na orožne vaje. Pa me je naprosil, naj ga za tisti čas nadomestujem v občinski pisarni. Odzval sem se in pri tej priliki sem se spoznal z gospodom Jankom, kakor so imenovali Vrtovinci našega pokojnega junaka Vukasovića.

«Čujte,» mi pravi nekega dne vrtovinski župan Josip Čermelj, (tudi on je že mrtev) «gospod Janko me je prosil, naj mu pokažem mobilizacijske spise.»

«Za boga usmiljenega, človek, tiho bodite! Ali ste to razven meni povedali še komu drugemu?» sem vprašal župana bled in razburjen.

Pokojni Josip Čermelj je na te moje besede spoznal situacijo in odgovoril: «Ne, nisem; samo jaz in vi veva to; raje se ubijem, kakor da zinem o tem še kaj. Samo vam sem povedal in nikomur drugemu. Toda jaz sem spise gospodu Janku . . .»

«Tiho, tiho, ubite se rajši,» ga ustavim, «stene imajo ušesa. Tudi gospodu Janku ne smete povedati, da jaz o tem kaj vem.»

V občinskem uradu vrtovinskem so imeli tisti čas orožniki iz Šempasa na razpolago eno posteljo, da so se lahko oddahnili, kadar so imeli daljše patrulje. Prav v času, ko je bil pokojni Janko Vukasović Stibil v Vrtovinu na počitnicah, je kaj pridno patruliral po Vrtovinu in okolici takratni komandir šempaskih orožnikov Ljubljančan Goli, kateri tudi že leži v grobu.

Tako čuden in v zadregi je bil tiste dni komandir Goli, kadar sva se srečala in govorila. Najraje je zasuknil pogovor na Vukasovića in poizvedoval, s čim se gospod Janko kratkočasi doma, ali dela kakšne izlete in ali sta res tako velika prijatelja z županom, da večkrat obiščeta drug drugega kar na domu. Nekega dne prinese Goli v občinsko pisarno akt, v katerem je bilo natančno vse popisano, kar mora hraniti župan v takozvani mobilizacijski škrinjici pod ključem. Pozove župana, naj prinese škrinjico, da pregledata če ima vse v redu. Tisti dan sem uradoval tudi jaz v Vrtovinu in sem bil pri tem dogodku navzoč. Župan prebledi pri tem pozivu in upre svoj pogled vame. Orožnik Goli je to zapazil in se vzpričo tega tako razburil, da je kar jecljal, ko je pregledoval akte in navodila za slučaj mobilizacije; tudi roke so se mu tresle. Še ni bil končal svojega dela, je že vstopil v pisarno še drug orožnik, Gruden. Prišel je tako nenadoma kakor sam Mefisto, pozdravil je in javil komandiru, da je vse v redu . . .

«Sedaj pa pojdemo,» sem si mislil in bulil topo pred se v neki spis samo zato, da skrijem svojo zadrego in se ne srečam z očmi z nikomur.

«Dobro,» veli Goli, zapre škrinjico, izroči ključ zopet županu, se poslovi s pomenljivim nasmehom in odide s svojim tovarišem proti Gojačam.

«Tristo milijonov, takega strahu pa še ne zlepa,» vzklikne nato župan in se oddahne. Tako se je bil ustrašil, da se je potil, čeprav je bilo v tisti famozni skrinjici vse v redu.

Naslednjega dne zjutraj je gospod Janko z družino odpotoval.

Oj, kako dobro je vedel pokojni orožnik Goli vse! Bogzna, kdo je bil namignil, saj je bila občinska pisarna v županovi hiši in tam je bil tudi njegov mlin. Ljudje so prihajali in odhajali kakor čebele, kadar letajo iz panja in v panj. Kdo pa ni radoveden na kmetih, kadar se pojavi v vasi kaka znamenita oseba. In vsak njen korak se izve takoj . . .

In pokojni komandir Goli je bil sila natančen in strog orožnik, toda Slovan z dušo in s telesom. To pot sta zmagala v njem jugoslovanska duša in naš narodni ideal. Molčal je kot grob in vse se je izteklo gladko. Tudi ob izbruhu svetovne vojne je vedel ta Ljubljančan marsikaj; in videl in slišal je tudi veliko; nikoli pa ni vzdignil roke nad nikomur, če ga niso v to prisilili denuncijanti, katere je imenoval pokojni Goli svojat. Blag bodi spomin pokojnemu Janku Vukasović - Stibilu in tudi njegovemu tihemu prijatelju Goliju.

Gospod Janko bo dramil svoje vrle Vrtovince s klici iz groba, ob strani mu bo stal vzor - moža pokojni vrtovinski župan Josip Čermelj, a v Selu nad Vrtovinom trohni truplo junaka Falantičevega Franceta. Tukaj v Ljubljani pa gnije pozabljeno truplo Črničana, soseda Vukasovićevega in Falantičevega Franceta, Toplikarja Virgila. Falantičevega Franceta in Toplikarja Virgila je moral prijeti v začetku svetovne vojne pokojni orožnik Goli in ju izročiti avstrijskim pandurjem, ker ga je v to prisilila . . . denuncijantska svojat . . .

Fran Merljak.

Bled 1923

Kadarkoli prideš nanj — na naš nebeški Bled — vselej odkriješ na njem nove, prej še ne zapažene krasote in zdi se ti vedno lepši, vedno vabljivejši in nebote ponavljaš Prešernove verze in si misliš, da je Bog, ko je sejal lepoto po zemlji, na tem kraju izsul iz polne pesti . . .

Na Bledu pa se tudi vedno zida, prenavlja in prezidava in tako je vsako leto kaj novega. Letos bo glavna novost «Casino». Iz onega masivnega Riklijevega kopališča, ki je tako po nepotrebnem zatvarjalo pogled na jezero na najlepšem kraju poleg Malnerjeve esplanade, je nastalo v par mesecih nekaj popolnoma novega: delali so noč in dan, da je bilo delo v teh dneh v glavnem gotovo; stroški so bili ogromni — govori se o 20 milijonih — a kdor si ogleda notranje prostore, se temu ne bo čudil: ta prvovrstna notranja ureditev po najmodernejših načrtih v resnici zasluži, da si jo ogledamo. Veliki napisi v slovenskem in francoskem jeziku nam zunaj na stenah naznanjajo dnevni program. Od jutra do pozne noči. V srednjem prostoru je kavarna s krasno verando na jezero, seveda koncert itd.

V prvem nadstropju je igralnica, ki si jo ogledamo lahko šele zvečer; pri vhodu si kupimo posebno izkaznico v francoskem jeziku in vstopimo: blesk žarnic nas objame in z nekako skrivnostno radovednostjo pristopimo k mizi, ki jo obdaja gosta množica srečolovcev. Na zeleni mizi vidimo črte, črke, številke, v sredi se vrti ruleta, nad vsem leži čudna tišina, sliši se tek kroglice — zdaj je padla — čuje se nekaj francoskih besedi in že grabijo grabljice znamke in dinarje. Zdaj šele razumemo, zakaj so se nam iz daljave čez jezero svetile od tu zelene lučice. Zeleno je upanje. To je tisto upanje, ki ga imenuje Prešeren «up golj'fivi, ki iz stisk nam miga.» Ako hočemo igrati, si kupimo nekaj znamk in se pridružimo. Ako nimamo mnogo denarja, je seveda boljše, da ne. Ali pa vseeno, Bog vé, kje nas sreča čaka. Pa rajše ne. Pogledamo naokrog in vidimo, da se tudi drugi borijo s podobnimi mislimi. Da ali ne — rouge ou noire — dobiti ali zgubiti. Okoli mize sede sami neznani obrazi, gospodje in dame, gospodične in mladeniči, nič ne govore, gledajo, njih obrazi so deloma mirni, deloma razburjeni, bledi, zamišljeni, oči zro v številke, roke stiskajo znamke, denar, ruleta se vrti, grabljice grabijo, znamke padajo po mizi, denar — sreča se preliva zdaj sem, zdaj tja. Tako gre igra naprej vse večer pozno v noč. Pri drugi mizi se igra bakarát. Istotako vse francosko. Internacijonal. Karte padajo, znamke se kopičijo, sreča se nasmeje zdaj temu, zdaj onemu. To življenje smo poznali pri nas doslej samo iz filmov in romanov, ki so se godili v Monte Carlu. Zdaj je prišlo tudi k nam. Lahko ima o njem vsak svoje mnenje in tudi mi upamo in želimo, da domačinov ne potegne v svoj vrtinec. Ne da pa se tajiti, da pomenja — vsaj momentano — za Bled veliko pridobitev. Bled je dobil ž njim nove goste, bolj internacijonalne, in pravijo, da pridejo še.

Skoraj bi nas od gledanja začela boleti glava, zato stopimo na verando. Krasen pogled na jezero, na gore, na zvezde. Lučice se leskečejo okoli obali. «Up golj'fivi» . . . Naenkrat se prismeje za nami mlada dama. Igrala je, dobila je . . . Torej vendar! Kaj ko bi poskusili . . . 2000 dinarjev . . .

Pojdimo rajše, da nas ne zvabijo skušnjave. Ura je 11., začenja se bar. V spodnjih prostorih, čarobno zavitih v poltemno pritajenih pisanih luči, ki jih hladi večerni hlad jezerskih valov, sanjajočih tik pod okni, se zbira pisana družba. Prostori so krasno opremljeni in nudijo največjo udobnost. Godba igra, plesalke plešejo, pari kramljajo, nato ples parov, šimi, buteljke, šampanjec — vse do jutra.

Za zabavo je zdaj na Bledu dobro preskrbljeno. Kakor drugod po svetu, bo tudi tu življenje precej drugačno, moderno. Oni časi, ko je hodil solidni Bled ob 9. spat in se je plesalo samo enkrat na teden na «reunijonu» — so minuli. Zdaj se pleše v baru vsak večer . . .

Naravno je, da smo šli tudi v bar k Malnarju. Hotel «Toplice» je nekako središče družabnega življenja. Letos so bile otvorjene «Terme». Lastnica hotela se ni ustrašila ogromnih stroškov, da je ustvarila v rimskem slogu krasno kopališče iz termalnega vira, ki ima v sebi razne raztopine in stalno toploto 23°, tako da omogočuje kopanje ob vsakem času. Voda je v nasprotju z zeleno jezersko vodo sinjemodra, prostori so svetlo beli in vse je urejeno higijensko čisto, tako da pomenijo tudi «Terme» za Bled veliko pridobitev. Že v starih časih so se tu ustavljali romarji in so pili zdravilno vodo. Najstarejši ljudje še pomnijo povesti o zdravilnih uspehih tega termalnega vira. Po njem je dobil naslov hotel «Toplice», ki je šele sedaj prišel do pravega pomena. Toda mi smo bili namenjeni v bar, ki je bil otvorjen že lani. Bil je nabito poln vesele družbe. Godba, ples, smeh. Vse je nekako prijetno, intimno, vabljivo, čarobno.

Tako se začenja letošnja blejska sezona. Nekoliko se je zakasnila, a zadnji vroči dnevi so privabili novih gostov. Od vseh strani. Na promenadi se sliši ves jezike. Na «Suvoboru» še ni zastave. Zato dozdaj Bled še ni prenapolnjen, a polni se. Na kopališčih je živo. V nedeljo je bila naravnost gneča.

A Bled ni samo tu okoli «Toplic», «Casine» in «Zdraviliškega doma», kjer igra godba popoldne in zvečer. Tu je samo ene vrste Bled, oni bogati, razkošni, razsipni. Drugi Bled je tam po tihih vilah, po vrtovih, po senčnih skritih kotih, ki imajo svojo posebno krasoto. Le malokdo pozna vse ta Bled, ki hrani v sebi toliko tihe sreče.

Kje pa je tisti stari riklijanski Bled, tisti, ki je živel ravno nasproti od današnjega, ki je zgodaj vstajal, pozdravljal jutranje solnce, se kopal v solnčnih žarkih in zračnih kopeljih, živel po vegeterijansko, ležal v zračnih kabinah in hodil zgodaj spat? Oživel bo gotovo zopet tudi ta Bled, ki je zdaj po vojni bolj potreben nego zdaj prej. Vera v posebno moč blejskega solnca ni bila tako prazna, kot se je komu zdelo. Riklijeve zdravilne metode so se izkazale z lepimi uspehi. Bilo bi škoda, da bi se opustile, saj je tudi za ta Bled na Straži in na gričih okoli Bleda dovolj prostora. Zato je razveseljivo, da se na vili Vovk še goje kopeli po onih zdravilnih metodah, ki so Bledu že pred vojno pridobile skoraj svetovno ime. Gotovo bi tudi ta Bled privabil še mnogo novih in starih gostov, saj je na njem danes prostora tudi še za romarje iz starih časov, za turiste in za vse, ki so željni nebeških in posvetnih blagrov.

Sarajevski Ghetto

Sarajevske «Večernje Novosti» prinašajo nastopno uspelo sliko sarajevske četrti Ghetto, v kateri živijo španjolski Židi:

Davno je že tega, ko so naši Židje iz tople in polnokrvne Španije, po dolgi poti preko osmanskega imperija dospeli v Sarajevo in se naselili ob desnem bregu Miljacke. Tu je naš Ghetto, ki je tudi danes središče sarajevskih španskih Židov. Izseljevanje v sredino mesta je bilo in je še danes odvisno od trgovskega napredovanja. Ako se Žid iz svoje male štacune pred Imaretom ali Kujundžilukom premakne v ulico Kralja Petra ali pa Veliki Čurčiluk, zamenja tjakaj tudi svoje stanovanje, zapustivši četrt svojih dedov, izprepleteno z ozkimi, nepravilnimi ulicami z razdrtim tlakom. V nizkih hišah malo modernega stila, z višjimi ali manjšimi okni, vlada vedno življenje, ki ga spremlja nagla in glasna govorica, mozaik španjolskih, srbohrvatskih in turških besed. Jezik sarajevskih Španjolcev je konglomeratski idiom originalne španščine. «Što dižiš toliki galama, maj monikijo» — se hišna mati huduje nad razsajajočo deco pred hišo. Za srbohrvaščino Španjolci nimajo smisla. Govorijo jo slabo kakor vse druge jezike, pa celo španščino. N. pr. jahati konja in držati se za grivo se pravi: ja se izuzmim na konja za kosa itd.

Ob sobotah in hebrejskih praznikih zamre Ghetto. Po templju se pojde na izprehod. Ampak tudi izprehod ima praktično vrednost. Ogledati je treba nove stavbe in izračunati, koliko bodo nesle najemnine. Preceniti je treba vrednost hiš in stavbinskih prostorov za nove zidave. Pogovor gre o konjunkturah prošlega tedna in izgledih valutnih tečajev v nastopnih dneh. Čujejo se samo visoke številke, tisoči in milijoni, ker so manjše vsote brez interesa.

Toda tudi Ghetto propada. Ruši ga modernizacija. Izginjajo tipične ženske kape tokado, ozke hlače, kaftani ritualne brade in pajkelesi ter barvna bujnost ženskih oprav, ki spominjajo na pisanost v arenah za borbe z biki pred tristo leti. Zunanjost se menja in prilagoduje novi modi, toda mentaliteta se ne menja.

Praktični prebivalec Ghetta šest dni dela, brez vmešavanja v politiko, sedmi dan praznuje solidno. «No te mješej u politika, no zamučej» (ne mešaj se v politiko, ne zamolčuj), se čuje često v gostilnicah, kamor zahajajo Španjoli na malico. Ravnajo se po svetem pismu, da je vsaka oblast od Boga, in živijo v miru z vsemi strankami, vendar pa najbolje s strankami, verami in plemeni, ki so v večini. Edino v svoji verski občini pride večkrat do spora, ki pa ostane diskretna notranja zadeva.

Po slovanskem svetu

Ob Sanu na Poljskem

Varšava, 9. julija 1923.

Bil sem pozvan, da predavam v Lvovu, Przemyslu in v Jaroslavu, v mestih bivše avstrijske Galicije, ki je Poljaki imenujejo Malo Poljsko.

In odšel sem in predaval o Jugoslaviji in videl v Lvovu Srbsko ulico, v Przemyslu Sabanjsko (po lužiških Srbih?).

O Lvovu bom poročal drugje. Tu mi bodi beseda o Przemyslu in Jaroslavu.

PREMYSL.

Tam, kjer se reka San privije izpod Karpatov, leži mesto Przemysl (v 1. sklonu se «l» na koncu ne izgovarja in se sliši ime kakor: Pšemiš) dosti strmo na obronkih hriba, ki nosi na sebi stari grad, obdan z obširnimi nasadi. To je torej ona trdnjava, katere ime je v početku svetovne vojne polnilo z napetostjo srca narodov: ali izdrži napad ruski ali ne? Par mesecev pozneje: ali zadrži Nemce ali ne? Nemška gospa se je v Ljubljani jokala, ko je 22. marca 1915. avstrijska trdnjava padla, nam pa se je radovalo srce, ker smo čutili, da se bliža veliki čas . . .

Mesto ima kakih 50 tisoč prebivalcev, je skoro tako veliko kakor Ljubljana. Izmed prebivalcev je 28.000 Poljakov, 16.000 židov in 7000 Rusinov. Rusi so, ko so zavzeli trdnjavo, z židi menda napravili kratek proces, t. j. vse so zapodili iz mesta, ali ruski oficirji so si obdržali — židinje.

V okolici je mnogo grško-katoliških (unijatskih) rusinskih vasi, pomešanih med poljske. Razlike med rusinskimi in poljskimi kmeti ni niti v jeziku niti v noši, le cerkveni obredni jezik jih loči. Dokler ni bilo agitacije, ki je prišla pod Avstrijo, je ljudstvo mirno živelo eno življenje, ali sedaj je razmerje čisto zastrupljeno. Pod starim Gradom je katedrala rusinska. Rusinski škof je bil imenovan že leta 1916., a je šele pred par meseci posetil svojega «brata», latinsko-katoliškega škofa, seveda, prisiljen očividno, ko je Malo Poljsko letos vizitiral apostolski delegat Genocchi. Kakšno je to krščanstvo v teh glavah «cerkve»!

Videl sem ruski carski amblem (car je posetil leta 1915. trdnjavo), a v — muzeju. Mesto ima zanimiv muzej in arhiv ter «Društvo prijateljev znanosti», kjer s plemenito vnemo delujeta zlasti prof. Jan Smolka in arhitekt ter kustos muzeja Kazimir Osinjski.

V tem in takem Przemyslu so dne 2. julija plakati po ulicah vabili na predavanje o Jugoslaviji. In zvečer ob 7. uri sem na «Ratušu» začel predavati z besedami: «Moji rojaki v Jugoslaviji mi morda zavidajo, da moram govoriti v mestu, pri katerega imenu so drhtela srca . . .»

Po predavanju sem bil gost direktorja ene izmed gimnazij. Pred 100 leti je mladino przemyško učil Čopov prijatelj Miha Terlej . . .

JAROSLAV.

Severno od Przemysla, že v ravnini ob že večjem Sanu leži mesto Jaroslav.

Ka bo tu? Z nikomur nisem bil znan in vendar me «Kolo srednješolskih profesorjev» zove na predavanje.

Sprejme me celo število kolegov in me odvede v mesto. To, kar danes vidim, to je vse samo zelenje, vse sam park, sam vrt, ob obeh straneh širokih cest . . . Seveda zraven je celo število kasarn, ki jih je zidala Avstrija. Tako prijetno ze-

Ivan Meštrović

(Ob njegovi razstavi v Ljubljani.)

«Narodna galerija» je priredila ob Meštrovićevi štiridesetletnici razsežno razstavo mojstrovih del in je imela jasen cilj pred sabo, podati kolikor mogoče točno umetnikov razvoj z izbero njegovih del iz leta 1908. do 1923. Plastika govori ljudstvu na jugu jasnejši jezik, kot drugi načini umetniškega izražanja; Ivan Meštrović govori nam vsem, ki stopimo za trenutek očiščeni od vsakdanjega konvencijonelnega mišljenja pred njega, v visokem jeziku genija, zrastlega iz neznanih globočin preteklosti naroda in zemlje.

Nevsakdanjost je življenjepis dalmatinskega kiparja. Sam pripoveduje, da sta obvladala njegovo pastirsko mladost dva velika dojma: groblje kamenja na golih gričih, o katerih je slutil, da so razvaline gradov, zidanih od pravljičnih junakov narodne pesmi, in pa velike cerkve, postavljene v mestih iz rezanega kamna in sklenjene z oboki. Elementarnemu občutku rase se druži že pri mladem dečku umetniški intelekt, ki pretvarja tihe sanje v realen čin, v umetniško dejanje. Rezbarije in klesarije, ki nastajajo na paši in v očetovi hiši ter romajo v samostan pred strogo opatove oči ali v mesto k imenitnejšemu znancu, niso navadni produkti mladostnega talenta, ampak znaki umetnikove usode, ki ga že v mladosti prešinja v celem življenju in notranjem bitju. Ni treba posebej poudariati, da ga od zavednih začetkov spremlja revščina kot bridka sestra na poti. Izvoljencu ni nikdar pot z rožicami posuta, pa tudi nobena zapreka dovolj učinkovita; z usodno nujnostjo gre sam zase dalje, trpljenje ga očiščuje in preden se svet zavé, mu deli iz svoje tvorne samote zlate darove genija.

Za šestnajstletnega dečka je pomenila pot iz dalmatinskega pašnika v dunajsko šolo pregnanstvo in odkritje novega sveta. Majhen umetniški zmisel pri učiteljih in celo pri tujcih, ki so ga ljubili in mu v življenju pomagali, je zakasnil začetke kiparske izobrazbe, v tem času se je pa ogledal po novem svetu in našel tudi v njem svojo pot.

Prirojeni plastični čut se je izoblikoval v šestih letih dela in šolanja. Začetek tega dela v materijalu pomeni mali Meštrovičev avtoportret, ki je last gospoda Sadnikarja v Kamniku. Pozna se, da je nastal v šoli in vendar razodeva poznejšo mojstrovo posebnost. Vkljub vihravi glavi je koncepcija mirna, polna latentne moči in kip je plastično prečuten. Poznejši Laokon, dete mladostnega, hipnega razpoloženja je izveden z odkritosrčnim realizmom, dasi plastična celota ne zadovoljuje. Granitna glava vsebuje močno koncentracijo duha. Meštrović se tu že jasno predstavlja kot mojster forme in materijala, ki ima svoj mehak, a jasen notranji svet.

Z Dunaja je odšel Meštrović v Pariz. Že na Dunaju se je začel oblikovati sen mojstrove mladosti, epopeja narodne pesmi. V Parizu je dobil ta svet popolnejšo obliko. Kosovski tempelj je začel polagoma zoreti. Nastali so goli junaki, polni sile in domoljubja, žalostne vdove in tugujoče matere. Tu se je prelila beseda domačije v lik iz kamna, ogromna celota iz slave, boja in tuge v kamen vsekana. Danes so vsi kosovski fragmenti shranjeni v neki beograjski kleti, plod mladostne moči, uteha stotisočev razpada v temi. «Borec» in «Spomini», ki so last «Narodne galerije» ter prelestna marmornata «Plesalka» so spomeniki prvega umetniškega kipenja in v tem času se je mojster vdrugič upodobil. V hipni misli ostro zasukana glava, silno oblo čelo, ostro rezan nos, odporna bradica in zamišljen pogled, to je obraz one sile, ki je ustvarila z močnim, plemenitim realizmom postavo lastnega naroda iz moške moči in ženskega srca. Forma teh del je nastala pod zapadnim vplivom, oglašajo se znaki samostojnega boja za lasten formalni izraz, ki je v bodočnosti kiparjeva najimenitnejša naloga. Religiozni motivi, Kristove glave, stopnjujejo karakteristiko in pod vtisom nad vekovi plavajoče ideje se vedno jačje uveljavlja preprost, formalno in snovno motiviran arhaizem.

Po odhodu iz Pariza je živel Meštrović krajši čas na Dunaju, v Zagrebu, Rimu in Beogradu. Tu je doživel tudi zunanjo zmago kosovskih junakov in življenje je potrdilo tvorbo umetnikovega duha. «Glava zmagovalca» na ljubljanski razstavi je disciplinirani izraz one arhaične bronaste sobe, ki je namenjena za visok steber na beograjski Terazije kot spomin na voljo, ki si je sama ustvarila svobodo iz tkiva stoletnih sanj.

Jasni radosti je sledil hud udarec za vse človeštvo. Meštrovića je svetovna vojna našla v Rimu, odkoder se je leta 1915. preselil v London. Tu se je začelo novo razdobje dela, polno truda in razočaranj. Umetnik, ki mu narod ni prazna beseda, je moral po diktatu svoje prepričane notranjosti in tradicije aktivno nastopiti tudi kot političen delavec in je stvari lastnega naroda uspešno koristil, v mnogih slučajih je sam tvorno nastopal in polagal temelj za idejo osvoboditve. Naše največje začudenje budi Metrovićevo plastično delo te dobe. Stiska lastnega naroda, ki je stoletja molčal v suženjstvu, je postala stiska človeštva in njen simbol, plod bolečin in trpljenja je postal ogromni leseni Krist na križ razpet, žrtev telesa za rojstvo duha. Celi ciklus lesenih reliefov je rojen iz umetnikove indignacije nad človeštvom in njegovimi predstavniki, gnus nad dejanji in hrepenenje po čisti bodočnosti, po novorojenem otroku je dal to neovirano moč in to čisto spočetje. Krist sam ni zrastel iz nature religijoznega preroka: vezan je v deblu, izmučen in v skrajnem žrtvovanju s plameni rok poveličan človek. Reliefi so v les rezani prasimboli človeškega trpljenja in umetnikove čiste notranjosti. Ciklus je nastal v sili časa z usodno nujnostjo hudournika. Oblika je rezka ter pogojena v snovi in materijalu. Mišičava telesa opevanih junakov so izginila, heros duha govori v odločni pozi in ustvarja na njihovem mestu. Prirojena nežnost je našla v motivu Madone z detetom in angeli neizmerno polje za varijacijo gracije in devištva.

Notranja dramatika te dobe ima svoj pol v tihi religijozni pogreznjenosti in liričnem rojstvu melodijozne linije. Umetnik se je v nadčloveškem naporu Kristovega cikla očistil in prerodil. Njegovo poduhovljeno oko je od tedaj uprto v živo okolico. Mavzolej za družino Račić v Cavtatu (1920. do 1922.) je po letih izgnanstva v Parizu, Genovi, Cannesu in Rimu privedel mojstra zopet do dela v domovini. Arhitektura in skulptura sta sinteza Meštrovićevega dosedanjega religijoznega ustvarjanja, ki se zdi, da je na kamnitih tleh našlo tradicijo dalmatinskega srednjeveškega kamnarstva. V tem delu že jasno zveni umerjenost in vedrina mirnega ustvarjanja iz lastnih notranjih zakladov. Tako neposredno stopa umetnik v svojih najnovejših delih pred človeka, da je čutiti dih mističnega tvornega trenutka, ki ustvarja iz enkratnosti večnost in iz človeka neskončen tip. Oblika, ki ima za sabo svojo monumentalno dobo, postaja jasna in enostavna, absolutna, kot je njen mojster in oče postal iz talentiranega mladeniča zrel, tvoren mož. V vedrih vizijah ustvarja silen in izkušen stvarnik nov svet, ozarjen od umetnikove notranje resnice.

Za dar, ki ga je Meštrović s svojo razstavo poklonil pred svojo potjo v Ameriko Ljubljani in Slovencem, smo mu iz srca hvaležni.

F. M.

lenega. svežega mesta še menda nisem videl. Prebivalcev šteje 22.000; napise vidiš na prodajalnah tudi rusinske, cirilske in seveda — židovske.

Zvečer dne 3. julija predavanje o Jugoslaviji v Sokolskem domu. Poset zelo obilen. Profesorji so vso stvar jako dobro organizirali. Naj bodo posebno imenovana imena njihovega predsednika Vojtanoviča in tajnika Višnjevskega ter življenskega humorja polnega direktorja Rychlika, ki je bil svoj čas poslanec v dunajskem parlamentu in zato dobro pozna bivši avstrijski del naše Jugoslavije.

Drugega dne nas je g. Rychlik povedel v staro mesto, ki ima mnogo zanimivosti, stari jezuitski samostan benediktink; g. Rychlik pozna zgodovino, rekel bi, vsake opeke.

Lepo plačilo sem prejel pred odhodom. V rani jutranji uri me je gospodična Jaroslavljanka ljubeznjivo pozdravila in na kolodvor mi je gospa Višnjevska prinesla šopek rdečih nageljev. Poljakinja Jugoslovanu.

Odpeljal sem se ob Sanu čez kraje, kjer je v početku vojne «idiot» (tako mi je rekel Poljak) avstrijski general Dankl slavil svoja idiotstva, proti Krasniku in Lublinu in Demblinu (ki so ga Rusi imenovali Ivangorod) v Varšavo.

Dr. Fr. Ilešič.

Ruska vas

Kdor je bil v prošloti na ruski vasi, jo danes ne spozna več. Od Rusije, katera je popisana v delih Tolstega, Dostojevskega, Čehova in Gorkega ni ostalo nič. Brez uničenih graščin in pregnane inteligence je postala Rusija resnična kmečka proletarska dežela, puščava za izobraženca. Vasi in mala mesta propadajo še bolj hitro in očitno, nego Moskva in Petrograd. Prvi dokaz rakove poti so ceste, ki se niso popravljale že leta in leta. Drevesa ob cestah so večinoma posekana ali pa stoje brez skorje, katero uživajo stradajoči mesto hrane. Posebno obupen vtis pa napravljajo brzojavni drogi. Prejšnje enolične neskončne vrste ni več, če stoji še en drog ravno, je drugi že sključen, tretji pa leži v jarku ovit s potrgano žico. Ceste niso le zanemarjene, marveč naravnost zapuščene. Prej so vasi imele pošto kjer ni bilo železnice. Tudi tega ni več. Izginile se tudi krčme ob cestah. Popotnik mora prenočiti vselej pod milim nebom, ker tudi graščin ni več. Samo golo ožgano zidovje štrli tam, kjer so se nekdaj tako zložno pogovarjali, pili čaj, se zabavali in filozofirali junaki romanov Turgenjeva.

Ruska vas je močno nazadovala od vojne sem tudi tam, kjer ni bilo svetovne ali meščanske fronte. Ljudje so lačni, raztrgani. S slamo pokrite hiše se hočejo rušiti. Plotov ni več, ker so požgani. Živine je malo. Vsi ti pojavi se nadaljujejo, ker vlada ni v stanju prodati kmetu blago za žito, katerega potrebuje. Ljudje delajo samo toliko, da se za silo prehranijo in ne zidajo nič.

Meščanstvo in srednji pridobitni sloji so izumrli. Tudi v najmanjših mestih je polno trgovin, ki prodajajo samo rabljene stvari. Rusija se licitira. Ljudje zamenjujejo za živila vse kar morejo; toda veliko jih že več nima predmetov za menjavanje. Zelo se je skrčilo število zdravnikov. Neki znanec mi je zagotavljal, da ima Rusija sedaj veliko manj lekarn in zdravnikov, nego v časih Katarine II. «Rusija», mi je rekel, je nazadovala za 200 let». Zadnja leta so temeljito pokvarila ruskega kmeta. Tatvine, ropi, umori so vsakdanja prikazen. V manjših mestih in vaseh človek ne sme ponoči sam na cesto, če noče priti ob kožuh ali plašč. Pešec, ki ne sluti nič slabega, dobi od zadaj navadno velik kamen v glavo. Omamljen in krvaveč se zgrudi na tla in takoj je oropan. Nekoč sem moral ponoči na obisk v vas Simbirske gubernije. Na moje začudenje me ni pustil boljševiški komisar (pri katerem sem prenočil) ven drugače ko v spremstvu 2 vojakov. «Sicer pa tudi tako ne prevzamem odgovornosti za vaše življenje», mi je dejal. Istotam potuje ponoči vsak z nabitim samokresom v rokah.

Druga nesreča ruske vasi je tajna žganjekuha. «Samogonko» pije vse; rabi se tudi kot denar. Kmetje umirajo radi nje, kakor muhe, ker se samogonka povečini zboljša z zeliščí ali kemikalijami. Neki kmet je izprosil dovoljenje za kuhanje samogonke z medeno galico. Dvoje pivcev je potem umrlo ker sta imela preslabe želodce; drugim pa se ni zgodilo nič. Boljševiški uradniki, ki naj preganjajo samogonko, dobe nagrade v obliki iste samogonke, katero lahko zamenjajo za živila in drugo. Uradniki pa so tudi potrebni daril, ker so zelo revni.

Mesta in vasi po deželi so odrezana od ostalega sveta. Velike naselbine z 10 — 20 tisoč prebivalci nimajo brzojavov. Pošta prihaja enkrat na leto, časopisi se skoro ne čitajo. Ruska vas ni slišala niti besede o mnogih političnih dogodkih svetovnega pomena. Lahko se trdi, da od 150 miljonov Rusov vsaj 130 nič ne ve o demisiji Lloyd Georga, 80 miljonov pa ni niti slišalo tega imena. Rusko ljudstvo je odrezano od sveta bolj nego pred vojno in je postalo popolnoma tuje Evropi. Zanima pa se v večji meri za notranje politične razmere. Duševno življenje kmečkega ljudstva ima torej jako čudne oblike. Težko je povedati, ali je to življenje pod boljševiki napredovalo ali pa nazadovalo.

Popov, «Fr. Z.»

Rusija brez analfabetov? Ruski sovjetski komisarji so na predlog Lunačarskega, voditelja prosvetnega oddelka ruske vlade, sklenili, da ne sme biti na Ruskem nobenih analfabetov več. Sklep je krasen, a fantastičen. V osrednji Rusiji je danes okoli 19 miljonov analfabetov, v Ukrajini okoli 12 mil., na Kavkazu okoli 2 mil., a v Sibiriji neštevilo Že leta 1921 so ustanovili v Rusiji 8960 učilnic za analfabete ter so jih od tistihmal še izdatno pomnožili. Zdaj hočejo s silo vsakogar naučiti pisanja in branja. Najprej se lotijo organiziranih boljševikov. Brez razločka vse narodnosti morajo obiskovati tečaje, ki trajajo tri mesece. V šolo mora vsakdo, ki je 14 do 30 let star, a se ne ne more z izpričevalí izkazati, da že zna pisati in čitati. Kdor ne bi hotel v šolo, bo najstrožje kaznovan. Skušnje se bodo vršile vsake tri mesece vpričo zastopnikov sovjetov; glavne skušnje pa dne 1. maja, 7. novembra (na dan revolucije) in 26. decembra. Ves pouk bodo ostro nadzirale ruske komunistične organizacije. Celo člani sovjetov, ki danes še ne znajo niti pisati niti brati, a soodločujejo o usodi ruskih državljanov, ne bodo oproščeni obligatnega pouka. Da bi se ruski analfabet, kmet in delavec, poleg svojega dnevnega dela mogel tekom treh mesecev resnično naučiti rusko cirilico čitati in pisati tako popolnoma, da bi je takoj zopet ne pozabil, ne verjame nihče, kdor ima količkaj pojma o pouku po šolah. Boljševiki pa so mojstri, ki dokažejo tudi na tem polju svojo nezaslišano umetnost.

Češkoslovaška akademija v Rimu. Občinsko zastopstvo mesta Rim je v okolici «večnega mesta» odstopilo češkoslovaški vladi poseben prostor, na katerem zgrade Čehoslovaki tekom petih let lastno akademijo za zgodovino, starinoslovje in umetnost.

Kongres profesorskega društva SHS

Od 5. do 7. t. m. so zborovali v Sarajevu profesorji cele kraljevine. Njihovo vzgojno delo, ki jim daje merodajno pozicijo v razvoju celokupnega našega nacionalnega in državnega življenja, že zahteva, da bi bila širša slovenska javnost, zlasti pa naše časopisje posvetilo temu zborovanju kulturnih in prosvetnih zborcev, vendarle več pozornosti. Na žalost profesorskega stanu je treba konstatirati, da je šola danes, v dobi, ki je za narodno in državno vzgojo mladine eminentne važnosti, prava pastorka, učiteljski stan pa nekaj inferiornega, brez zaslužnega ugleda pri stariših in logično vsled tega brez primernega spoštovanja pri deci.

Kljub osamljenosti in težkemu položaju, v katerem se nahajajo, pa niso izgubili pionirji prosvete in kulture pozitivnih tal. Na svojem letošnjem kongresu so manifestirali profesorji opetovano za našo skupno domovino s tako gorečnostjo in iskrenostjo, da so utihnili popolnoma maloštevilni separatisti, ki so prišli na zborovanje z namenom, da bi kovali iz obupnega gmotnega položaja in splošne nezadovoljnosti svoj kapital. Na tem trdnem postamentu je poteklo zborovanje kljub veliki ogorčenosti in temperamentnosti poedinih govornikov, dostojno in še dokaj stvarno. Slovenski delegati so bili zopet regulator tu pa tam prenapetih živcev in zabranili tudi nepotrebne osebne napade.

POROČILO GLAVNE UPRAVE.

Pod energičnim vodstvom ravnatelja Markovića, predsednika sarajevske sekcije, se je rešil velik kompleks važnih stanovskih ter kulturnoprosvetnih vprašanj. Po udanostni izjavi kralju je podala Glavna uprava svoje poročilo, ki slika v prvi vrsti stremljenje po izboljšanju materijalnega položaja srednješolskih nastavnikov, zlasti tudi znano akcijo beograjske sekcije. Glavna uprava se je bavila nadalje z novim činovniškim srednješolskim zakonom ter okrepila vezi z bratskim češkoslovaškim in poljskim srednješolskim učiteljstvom. Drugoletno internacionalni profesorski kongres, ki je letos v Pragi, se vrši najbrž v Beogradu.

Profesorsko društvo šteje 2525 članov, od tega odpade na Srbijo 1486, Hrvatsko 424, Slovenijo 313, Bosno-Hercegovino 158 in Dalmacijo 144. Kongresa se je udeležilo 183 delegatov, med njimi 30 od ljubljanske sekcije.

Po končanem poročilu glavne uprave se je razvila živahna debata, v kateri se je kritiziralo zlasti pomanjkanje iniciative glavne uprave v reševanju važnih stanovskih vprašanj. Da se povzdigne interes za stanovska vprašanja, je treba misliti na stanovsko glasilo, ker je Nastavni vestnik le strogo strokovni list. Ostro so napadali govorniki celokupno narodno skupščino in ministra prosvete, ki ni smatral za potrebno, da se udeleži kongresa. Njegov namestnik ni znal varovati potrebnega dostojanstva in objektivnosti in zato med zborovalci ni zapustil baš najboljšega vtisa.

AKCIJA BEOGRAJSKE SEKCIJE.

Pred volitvijo novih članov glavne uprave je referiral predsednik beograjske sekcije ravnatelj Tomić o pokretu beograjske sekcije in sporu, ki je nastal med njo in glavno upravo. Debata se je razbliniła v osebnosti ter povzročila opetovano burjo medklicev in ogorčenja. Izkazalo se je, da sta napravili napake glavna uprava in beograjska sekcija. Prvi je mankalo energije in iniciative, beograjska sekcija pa je kršila s svojim samovoljnim postopanjem disciplino.

Ostale sekcije so s pokretom sicer simpatizirale, niso se pa mogle akciji pridružiti iz raznih razlogov. Zelo važni sta v tem oziru izjavi zagrebške in splitske sekcije. Govornik zagrebške sekcije je zavrnil insinuacijo, češ da so hrvatski tovariši pustili beograjsko sekcijo v tej borbi na cedilu. Iz nacionalnih in državnih ozirov so imeli pomisleke, ker obstoja na Hrvatskem poleg sekcije še separatistično Hrvatsko profesorsko društvo. V slučaju ostavke bi se polastili antidržavni elementi vzgoje srednješolske mladine. Tudi splitska sekcija se iz zgolj nacionalnih ozirov ni mogla angažirati za akcijo. Tudi vse ostale sekcije so bile mnenja, da je bil skrajni korak v obupnosti premalo pripravljen.

Soglasno sprejeta kompromisna resolucija pozivlja ministra prosvete, da drži dano besedo in reši gmotno vprašanje srednješolskih nastavnikov do 1. septembra t. l. V nasprotnem slučaju nalaga kongres glavni upravi dolžnost, da podvzame v ugodno rešitev materijelnega stanja najenergičnejšo akcijo.

VOLIVTE V GLAVNO UPRAVO.

Pri volitvah so bili izvoljeni v glavno upravo: predsednik Jer. Živanović, podpredsednik Stj. Pavičić; odborniki: Mirko Popović, Pavle Stevanović, dr. Mih. Pavlović, Pavle Rogić in Nedeljko Divac; namestniki: Fr. Vajda, Branislav Miljković in Jel. Ristić; v nadzorstvo: Mijo Petaj, Mih. Sevarljić in Aleks. Miletić.

VAŽNI SKLEPI.

Po volitvah je podal ravnatelj Marković važno poročilo o sestavljanju in izdajanju enotnih učnih knjig za celo kraljevino, iz katerih mora končno enkrat izginiti vsaka sled provincializma in plemenskih razlik. Profesor in prosvetni delavec se mora emancipirati od raznih knjigotržcev, ki pisatelje samo eksploatirajo. Stavlja kot vzor Učiteljsko tiskarno v Ljubljani in slovenske učitelje. Po obsežni stvarni debati se sklene ustanoviti tiskarniško zadrugo srednješolskih nastavnikov in prosvetnih delavcev; nalogo naj izvede glavna uprava sporazumno s sekcijami.

Predlog, naj se uvedejo po celi kraljevini za prvi razred srednjih šol spremni izpiti, propade. Na predlog splitske sekcije kongres z ogorčenjem obsoja postopanje višjih oblasti, ki so zakrivile, da se v Dalmaciji in v Sloveniji honorar za nadure ni redno izplačeval. Kongres se izjavi proti otvarjanju srednjih šol tam, kjer ni zadostnega števila učencev, učnih moči in primerne šolske zgradbe. Srednješolski nastavniki odklanjajo nadzorovanje šolske mladine pri obligatnih šolskih mašah. Soglasno se sklene, da mora biti vsak srednješolski učitelj član profesorskega društva, sicer se mora izvajati proti njemu bojkot.

Prihodnji kongres se vrši l. 1924. v Splitu.

Kongres v Sarajevu je dovršil mnogo važnega in iniciativnega dela. Pokazal je, da se organizacija od leta do leta bolj konsolidira in da s tem raste tudi notranja sila in vrednost društva. Glavna uprava je prevzela baš na letošnjem kongresu važne in težke naloge. Od izvršitve teh je odvisno, ali si bo mogla priboriti neomejeno zaupanje.

SLOVENCI NA KONGRESU.

Sekcija Ljubljana je bila na sarajevskem kongresu častno zastopana. Njeni delegati niso silili brez potrebe v ospredje, slovenski profesor pa uživa kljub žalostnim političnim razmeram med srbskimi in hrvatskimi tovariši staro ljubav in spoštovanje. V predsedstvo je poslala sekcija Ljubljana kot podpredsednika ravnatelja dr. Koruna in kot tajnika prof. Mravljaka. V odbor za akcijo izboljšanja gmotnega položaja srednješolskih nastavnikov so bili izvoljeni profesorji dr. S. Dolar, Jeran in Volavšek. V debato o izboljšanju materijelnega stanja sta posegla prof. dr. Šturm in dr. Železnik. K točki o sestavljanju in izdajanju učnih knjig je govoril višji nadzornik Wester. Na krasno aranžiranem banketu v Ilidžu sta imenom slovenskih profesorjev navdušeno in iskreno govorila viš. nadz. Wester in predsednik ljublj. sekcije dr. Korun. Sarajevski tovariši so pokazali pri sprejemanju in oskrbovaju gostov vzorni red in najlepšo pozornost. Krasno so uspeli po kongresu izleti preko Mostara v Dubrovnik in v Kotor, odnosno v Jajce in Banjaluko.

S trdnim zaupanjem v organizacijo in v samopomoč so se vrnili udeleženci kongresa domov. Naj ta duh ponosa in samozavesti preveva tudi ostale tovariše, ki so z bridko dušo in s težkimi skrbmi zasledovali delo in sklepe IV. prof. kongresa v Sarajevu.

Joža Keršmanc:

Otroci morja

I.

Stopali sta skakljaje po izjedeni stezi navzdol proti zalivu, kjer so se črtale na morju bele točke plavajočih in na peščenem produ obale žolte vrste težečih, solncu v objem izproženih kopalcev in kopalk.

Obedve visoki, v lice in pleča od solnca opaljeni, Mira z rdečo, Zlata z višnjevo čepico na glavi.

Pa je zavrisnila Zlata, iztegnila roko:

«Poglej, Mira — tam tisto jadro!»

«Tisto pisano misliš, ki puha mimo njega parnik?»

«Prav tisto, Mira! Zdi se mi, da vidim pod jadrom njegov obraz.»

«Marinko je vendar še spal, ko sva se odpravljali medve na kopanje . . .»

«Aj, aj, draga moja, ti njega še ne poznaš. On je uren kakor jelen. Prej na divanu, zdaj na barčici!»

Mira se je obrnila.

«Pojdiva, pojdiva — jadro se je zaobrnilo proti obali!»

«Mogoče pristane v zalivu . . .»

«Pristane, Zlata, pristane! Zapazil bo najini čepici in krenil bo proti obali . . .»

«Pojdiva!»

«Juhu!»

In sestri sta skoraj stekli med peščevjem navzdol proti morju.

II.

Morje se je lesketalo bizarno, od obale v daljavo žareče, mrgoleče — nepregledna, s prelestnimi mozaiki potkana plan.

Iz srebrne svetlobe vstajajoča, izginjajoča jadra, jadra.

In tam daleč dimaste vijuge, pred njimi visok črn parnik, ki bo zdajzdaj utonil v srebrni svetlobi . . .

Za streljaj od obale sta migljali druga tik druge nad valovi rdeča in višnjeva čepica.

«Mira!»

Iz valov se je posvetila bila laket, bleščeča rama.

«Ni naju še zapazil!»

In iz valov je vzblisnila druga bela laket, druga bleščeča rama.

«A, jadro se bliža . . .»

«Jaz vidim njegov obraz prav dobro . . . Marinko!»

«Saj te ne čuje . . .»

«Pa vidi mojo čepico . . . Marinko!»

«Ha-ha-ha!»

«Plavajva k njemu!»

«Jaz sem trudna . . .»

«Uf, ti otrok . . .»

Dokler ni zagrnila belih lakti in bleščečih ram zopet sinjina valov in sta se smehljali nad njimi le še rdeča in višnjeva čepica.

III.

Splezali sta na samotno, iz morja štrlečo pečino, omahujoči, zasopljeni. Z ramen so jima drseli biseri, na drhtečih grudih so se utrinjali, na lakteh, na nogah, in izginjali v solncu.

Kakor dvoje belih nimf.

«Zdaj sva tu, Mira!»

«Ti si omagala prva, Zlata . . . In Marinko naju ni zapazil, kakor si mislila . . .»

«Zapazil naju bo zdaj na skali!»

«Til»

«Ha-ha-ha! Že vem, kaj boš povedala.»

«Marinko je moj, ne tvoj!»

«Brblja, zdaj si se pa pošteno zmotila! Samo moj je Marinko in nikogar drugega . . .»

«Pa vendar sama veš, da se je meni tako lepo zasmejal . . .»

«Uf, ti čenča, kaj mi pripoveduješ? Najprvo se je nasmehljal meni, to ve vsak otrok. In njegovi pogledi, recimo, včeraj po obedu na verandi . . .»

«Veljali so meni, draga moja . . .»

«Meni, meni, meni . . . Ha-ha, kako si srčkana!»

«Počakajva, da pride semkaj na skalo in izbere sam . . . Ti ali jaz!»

«Ha-ha-ha!»

IV.

Marinko pa je ležal zleknjen pod pisanim jadrom, pušil iz pipice in se, opit od lepote morja in solnca, smehljal proti skali, proti rdeči in višnjevi čepici:

«Samo malo potrpljenja, golobčka moja, samo malo, potrpljenja — dokler ne popušim te pipice! Potem šele pride na vrsto ljubezen — obedve sta moji, nimfi beli na skali, ti, Zlata, in ti, Mira!» ——

Sportni vestnik

Nedeljske nogometne tekme

Maribor: Hašk : Maribor. 7 : 2 (3 : 1). Pred skoro tisoč gledalci se je vršila v nedeljo v Mariboru zanimiva tekma med zagrebškim Haškom in S. K. Mariborom. Hašk je dospel pod vodstvom dr. Polca iz Zagreba ter je nastopil z mladim in zelo fair moštvom. Moštvo ima krasen sistem v napadanju, dobro kritje in pasiranje ter eksaktno delovanje v obrambi. Maribor mu ni bil niti v tehniki niti v taktiki enakovreden nasprotnik, vendar je lahko radi netreniranosti moštva zadovoljen z rezultatom. Njegova svetla točka je bila obramba.

Karlovac: Olimpija : Primorje 6 : 3 (3 : 0). Primorje je nastopilo z rezervo, ojačeno s tremi igralci prvega moštva (Zuchiatti, Birsa in Jančigaj).

Beograd: Concordija (Beograd) : Gradjanski (Osijek) 3 : 1.

Split: Hajduk : Slovan (Dunaj) 4 : 1! Sodnik je bil tako pristranski za «Hajduka», da to celo «Hajdukovi» publiki ni bilo po volji in je radi tega pričela protestirati in žvižgati.

Gradec: Hakoah : AAC. 4 : 1 (4 : 0). Red Star : Amateure 5 : 3 (3 : 0).

Varšava: Vienna (Dunaj) : Polonia (Varšava) 2 : 2 (0 : 1).

Inomost: Sturm (Gradec) : Sturm Inomost) 7 : 2 (2 : 1). Drugi dan Sturm (Gradec) : Fussball-Sportverein Inomost 5 : 5 (4 : 4). Zadnji klub je prvak Tirolske.

Sparta (Praga): Gradjanski (Zagreb)

Drugi dan 3 : 1 (2 : 0).

Zagreb, 16. julija.

Dočim so domači nastopili v nedeljo v nespremenjeni postavi, je Sparta izmenjala tri mesta in nastopila sledeče: Hochmann, Hojer-Pazlin, Červeny-Kada-Kolenaty, Simonck, Dvořaček, Koželuh, Vlček in Štefan. Tekmi je prisostvovalo nad 5 tisoč gledalcev; vodil jo je g. Szilagyi iz Subotice.

Gostje so zmagali sigurno. Moštvo predstavlja telesno jako, homogeno celoto, ki je na vseh mestih izbalansirana do skrajnih finec. Napadalna vrsta goji tipično krotko prizemsko igro in razpolaga z izredno ostrim, brzim in vztrajnim materijalom. Iz petorice je ugajal Koželuh, ki je vodil brez prestanka v ogenj; tudi obe zvezi [illegible] mu sledili vzorno. [illegible]trocija pa je bila v streljanju zelo nesigurna in je dala posla le obrambi na polju. Od kril je bolj ugajalo levo, ki je z nevarnimi centri stalno ogrožalo Vrdjukova vrata. Krilska vrsta s famoznim Kado, ki je gotovo eden najboljših krilcev kontinenta, je jedro Sparte. Odlikuje se po sigurni igri z glavo, krasnim plasiranjem in žilavi vztrajnosti. Tudi Červeny, naš stari znanec iz Concordije, je bil izvrsten. Obramba je jaka in sigurna; njen hujši del je Hojer, ki ne pušča za nobeno ceno do strela. Vratar je «živel vsled lepe forme ostalih desetih udobno; edini gol mu je ušel v 20. min. drugega polčasa ob gromotivem aplavzu publike — iz kazenskega strela na 18 m — izpod roka.

Zagrebčani so igrali nadvse požrtvovalno in svoj častni gol docela zasluženo. Dali so iz sebe vse in dosegli — kar so hoteli — rezultat brez ničle. Najtežjo nalogo je vršila napadalna vrsta, ki kljub raznim vrlinam ni mogla v akcijo. V spopadih med Perško in Mantlerjem na eni ter Kado na drugi strani sta podlegli običajno domačina. Enotnost in po internacionalnih nastopih znana prodorna sila «purgarjev» se ni dala razviti. Malone vse poteze na gol — in še teh je bilo malo — so obtičale pod nogami nepremagljivega Spartinega zidu. Častno in zelo pohvalno se je držala krilska vrsta z obrambo, ki je imela vso igro — v stalni premoči Čehov — ogromno posla. Branilca sta čistila osobito predolge pase navalnega tria. Vrdjuka v golu je dobil za mednarodno kvaliteto nasprotnika malo žog; goli razen tretjega niso bili najefektnejši, toda neubranljivi.

Večkratni mednarodni sodnik g. Szilagyi je sodil dobro. Radi drugega gola za Gradjanskega (2 min. pred koncem prvega polčasa) se je predolgo prerekal s prizadetim moštvom; zdi se, da je takrat i on podlegel glasni in — razumljivo — malce pristranski publiki. Tekma je poteka sicer jako fair in nudila tako s strani Sparte kot ofenzivnega in Gradjanskega kot defenzivnega moštva mnogo zelo lepih momentov, morala pa je biti vsled nastale teme 10 minut pred koncem zaključena. Koti 4 : 2 za goste.

S.

Naši atleti na Svedskem

Zadnji dan Göteborške olimpijade.

V zadnjem «Sportnem vestniku» smo priobčili rezultate lahkoatletskih tekem na mirovni olimpijadi v Göteborgu. Danes objavimo še rezultate zadnjega dne, 4. julija, na katerem sta bila postavljena dva nova svetovna rekorda, in sicer v teku na 3000 m, pri katerem je Šved Vide dosegel z 8:30.4 prvo mesto. Dosedanji svetovni rekord je držal Šved Zander z 8:33.1. Drugi je dospel Finec Katz. Pri tem teku so gledalci občudovali zlasti krasen finish. Vide je pričel sprintati je 300 m pred ciljem.

Drugi svetovni rekord je postavil Nemec Hoff v skoku ob palici s 4.20 m. Do sedaj je bil rekordman Amerikanec Fess s 4.09. Drugi je bil Estonec Witthofs s 3.90, tretji Švicar Gerspach s 3.80. Hoff skače z nedosegljivo lahkoto in elegance. Do 4 m je skakal kar v navadnih hlačah in sweatru, komaj pri 4.10 se je oblekel v dres. Pri 4.30 je podrl, vendar se je tako lahko dotaknil prečke, da bi bil gotovo zmagal tudi to višino, ako bi bil bolj spočit.

Nadaljni rezultati so: Stafeta 4 × 400 m: 1. Finska, 3:19.3, 2. Nemčija, 3. Švedska. Oster boj med obema stafetama. Tek na 110 m z zaprekami: 1. Kasten (Nemčija) 15.5, 2. Tressbach, 3. Pettersson. Metanje kopja: a.) Z boljšo roko 1. Finec Sasristo 62.07, 2. Finec Equist 60.76.5, 3. Estonec Klumberg. b.) Z obema rokama 1. Saaristo 110.19, 2. Equist, 3. Blomquist. Tek na 200 m: 1. Carr (Avstralija) 21.3 (svetovni rekord 21.6), 2. Nemec Houben 22.3, 3. Finec Drisin 22.5. Carr je zopet nadvse efektno pokazal, da je boljši sprinter.

ter kot Houben, ki je ostal dobre 4 m za njim.

S tem je bil program göteborških tekem izčrpan. Najbolje so se izkazali Švedi in Finci, dočim so Nemci precej razočarali. Od njih se je pričakovalo mnogo več. In ravno radi Nemcev se olimpijade niso udeležili Amerikanci, Angleži, Francozi, Italijani in Belgijci. Olimpijada bi pokazala pač mnogo boljši sport, če bi mesto Nemcev startali zavezniški narodi. Vsa cirkuška reklama za nemške atlete je bila humbug, s katerim je bila sportna javnost napačno informirana.

Stadionske igre v Stockholmu.

Dne 10. in 11. t. m. so se pod tem imenom vršile v krasnem stadionu v Stockholmu, ki je bil zgrajen za olimpijado leta 1912, velike mednarodne lahkoatletske tekme, katerih so se poleg najboljših švedskih atletov udeležili göteborski reprezentanti Jugoslavije, Avstrije, Finske, Letske, Estonske, Nemčije in Skadinavije. Jugoslavijo so zastopali reprezentanti Narančić, Perpar, Spahić in Valtrič. Že prvi dan sta Perpar in Valtrič dosegla lep uspeh. Startala sta v kombinirani stafeti Jugoslavija-Avstrija na 4 × 100 m (Perpar, Valtrič, Bürger, Lederer), ki je v 43.5 dosegla kot prva pred stafetama Švedske in Finske. Tako je v Stockholmu prvi dan vihrala na čast nem drogu tudi troboinica naše mlade države.

Drugi dan se je Perpar s 23 sekundami plasiral iz treh izločilnih finalov v teku na 200 m in je v finalu z 22.9 dosegel pred Engdahlom in Wiselskim četrto mesto. Prvi je bil Nemec Thum z 23.3. V metanju krogle je Narančić s 13.49 dosegel za Janssonom (13.97) in Tannuerjem (13.96) tretje mesto.

Naši lahkoatleti so kljub precejšnji utrujenosti dosegli častne rezultate. Tudi v predtekih na 100 m, kjer so vsi naši podlegli, do dosegli lepe čase: Perpar 11.1 Valtrič 11.2, Spahić je bil radi trikratnega prehitrega starta izključen.

Corrigendum: Naše nedeljsko poročilo o lahkoatletskih tekmah v Oerebro se mora v toliko popraviti, da je Perpar zmagal na 100 m z 11.2 in ne 11 sek., Valtrič pa je v Skörde dosegel drugo mesto na 200 m z 23.6 in ne s 23 sekundami.

Seja posl. odbora Ljublj. nogom. podsaveza se vrši v sredo 18. t. m. ob pol 9. zvečer v sobi Sportne zveze v Narodnem domu. Poslovni odbor se sestane odslej redno vsako sredo ob pol 9., posebna vabila se ne bodo več objavljala. — Tajnik.

Medklubski teniški turnir. V nedeljo se je vršil na igriščih Ilirije v Ljubljani medklubski teniški turnir med S. K. Ilirijo in S. K. Mariborom. Po ljutem boju je zmagala Ilirija z eno točko razlike. Podrobnosti ob priliki še objavimo.

Ilirijanska hazena v Karlovcu. Rokometna skupina ljubljanske Ilirije je v nedeljo gostovala v Karlovcu proti skupini Olimpije ter po zelo živahni tekmi zmagala s 4 : 3 (1 : 2).

Kolesarska dirka «Rund um den Semmering. V nedeljo se je vršila kakor vsako leto kolesarska dirka okoli Semmeringa. Startalo je 16 dirkačev, od katerih pa jih je le šest dospelo na cilj v določenem času. Prvi je dospel na cilj znani Dunajčan Kötti v 5:43:38.4.

Gospodarstvo

Jadranska banka v Trstu

Izguba znaša 530 milijonov kron. — Delnice se popolnoma odpišejo ter postanejo brez vsake vrednosti.

Trst, 15. julija.

Jadranska banka je končno imela težko pričakovani občni zbor. Vedeli smo že skoro eno leto, da se hoče ta zavod iztrgati iz slovenskih rok in izročiti Italijanom, nismo pa pričakovali, da nas zadene še drugi udarec. Gosp. Kamenarović nam je na tem občnem zboru razkril, da so zapravljene ne-le vse rezerve, ki si jih je zavod tekom 18 let nabral, ampak da je *zgubljena tudi vsa delniška glavnica,* tako da je delnica Jadranske banke le kos papirja brez vsake vrednosti.

Gosp. Kamenarović nam je predložil bilanco za l. 1921. in 1922. Do konca l. 1922 *znaša izguba nič manj kakor 33 milijonov 399.065 lir, to je približno 530 milijonov kron.* Dubioza, to so po večini ne izterljive terjatve, znašajo po poročilu Kamenarovića 26,419.307 lir, to je okroglo 480,000.000 K. Gg. upravni svetniki in direktorji Jadranske banke so dajali sebi in svojim podjetjem ogromne kredite brez vsakega pokritja. Izrabljali so denar vlagateljev Jadranske banke v svoje osebne koristi ter ga docela ali vsaj deloma zapravili. Podjetja so postala pasivna, radi česar izgubi Jadranska banka velik del ogromne vsote 480,000.000 K. Gospod predsednik upravnega sveta Bog danović, gg. ravnatelji Jadranske banke Pinter, Vidic, Kalč itd. so dajali sebi oziroma svojim podjetjem velikanske kredite, ki so postali večinoma neizterljivi. Družba Borghi et Co, pri kateri je predsednik Jadranske banke udeležen, dolguje približno 8 milijonov lir, družba Aurili (udeležen direktor Kalč) 1,500.000 lir, družba «Balkan» 5,600.000 lir, direktor Kalč 900,000 lir, direktor Pinter 800.000 lir itd. itd.

Gosp. Kamenarović misli, da se bo dalo izterjati 58 odst. dubijoznih terjatev, 42 odst. pa da je izgubljenih.

Delničarji Jadranske banke, ki so že davno slutili, da so njih delnice več ali manj brez vrednosti so poslali pred dvema tednoma gg. dr. Vilfana in dr. Abrama v svrho informacije o položaju banke h Kamenaroviću, ki jim je povedal, da je Jadranska banka failitna. Po daljšem razgovoru so došli do zaključka, da se bo na občnem zboru volil odbor delničarjev z nalogo, da preišče stanje banke ter da dobi pooblastilo klicati na odgovor upravne svetnike in ravnatelje Jadranske banke, ki so zakrivili polom. V smislu tega dogovora je stavil dr. Slavik tozadeven predlog, ali g. Kamenarović je pojedel svojo besedo in *vodstvo banke je izjavilo, da je proti temu, da bi se klicali krivci na odgovor.*

Ne samo to, da se delničarjem vrže njihova delnica v koš, temveč se jim niti ne dovoli ugotoviti, kdo je zakrivil polom Jadranske banke, da bi krivci prišli vsaj pred sodnijo! *Vodstvo banke se je izjavilo solidarnim z vsemi zloupotrebami v tem zavodu!*

Zloupotrebe so bile velike. Poleg kreditov brez kritja so gg. ravnatelji Jadranske banke stornirali velike vsote sebi v korist. Gosp. Kamenarović si je dal koncem l. 1922 obračunati Terni-delnice po kurzu 3200 lir, med tem ko so notirale na borzi komaj 900 lir, ker je — kakor on trdi — banka pozabila izvršiti njegov nalog iz l. 1919. Dolžan je bil svoji banki 400.000 predvojnih kron, banka pa ni zahtevala od njega konverzijskega kurza ampak se zadovoljila z kurzom 6.95 lire. Ravnatelj Kalč ki je storniral znesek 400 tisoč mark ter si dal vpisati v dobro znesek 196.000 lir v času, ko je marka že propadla itd.

Pozicija ravnatelja Kalča v Jadranski banki ter njegovo razmerje do Kamenarovića v obče je jako zagonetno. Proti Kalču se vodi kazensko postopanje radi izvršitve goljufije v znesku 1,500.000 lir ter radi poskusa goljufije v znesku 15 milijonov lir. Vršila se je že dvakrat glavna razprava, a postopanje se še ni dovršilo, ker niso prišle priče. Vkljub kazenskemu procesu je g. Kamenarović potrdil Kalča za direktorja Jadranske banke ter mu dal prokuro. Še več: Jadranska banka je izplačala 440.000 lir za Kalčev proces. O. Kalč igra v banki pod vodstvom Kamenarovića še vedno važno vlogo.

Vse te gorostasnosti so se mogle dogajati, ker je vodilo Jadransko banko le par gospodov s Kamenarovićem na čelu. Upravni vet je imel zadnjo sejo 26. junija 1921, a nadzorni svet sploh ni imel prilike kontrolirati poslovanje zavoda. Rezultat tega je, da so danes delnice Jadranske banke brez vsake vrednosti. Kdor bo hotel ostati delničar, bo moral kupiti novo delnico ter plačati za njo polno nominalno vrednost, to je 200 lir. Pripomniti moramo še, da imamo vse sklepe zadnjega občnega zbora, a med njimi, ne najdemo sklepa, po katerem bi imel vsak delničar Jadranske banke v Trstu pravico do ene delnice Jadranske banke Beograd.

Po dveletnem delovanju gosp. Kamenarovića so torej naši Primorci izgubili denarni zavod, o katerem se je še pred kratkim trdilo, da ga moramo čuvati kot ne le denarni zavod, ampak tudi kot narodno postojanko. Razen tega so izgubili tudi ves delniški kapital v znesku 15 milijonov lir, to je 280 milijonov kron. Jadranska banka je prešla v italijanske roke, račun te kupčije pa smo plačali mi Jugoslovani.

Mednarodni devizni trg

Dinar je prošli teden na curiški borzi nazadoval, dočim je na zagrebški borzi napram devizam napredoval povprečno za 1 odst. Oslabljenje dinarja v Curihu izvira od tega, ker se je mednarodna vrednost švicarskega franka popravila. Položaj dinarja se vočigled dobre žetve presoja optimistično in se pričakuje za ta teden njegovo nadaljnje učvrščenje.

Nemška marka je zelo valovila. Po naj nižjem tečaju 0.0019 v Curihu se je v dveh dneh okrepila skoro za 50 odst., a je koncem tedna zopet padla. Zunanja ocenjevanja niso vedno odgovarjala oficielnim berlinskim deviznim tečajem, katere je spričo stroge nemške devizne odredbe smatrati le kot nominalne.

Lira je bila prošli teden mednarodno čvrsta. **Češkoslovaška in avstrijska krona** sta v prvi vrsti zaradi mednarodne čvrstoče švicarskega franka v Curihu nazadovali. Istotako so v Curihu oslabile težke valute.

Madžar. krona se je na mednarodnih tržiščih nekaj bolje ocenjevala. Mogoče so k temu pripomogli dobri izgledi žetve

Francoski in belgijski frank sta bila mednarodno dalje slaba, dasi sta se bila že nekoliko popravila. Slabo vpliva na njuno vrednost napeti in nejasni politični položaj, ker pravih gospodarskih momentov za njuno oslabljenje ni.

Rumunski petrolej

Rumunija ni znana na svetovnem trgu samo po svojem žitu, živini in lesu, temveč tudi po petroleju. Produkcija petroleja v Rumuniji je med vojno znatno padla, a po vojni se je pričela zopet dvigati. Po uradnih podatkih je znašala lani 1,368.929 ton proti 1,163.240 tonam v l. 1921. Porast tekom enega leta je znašal torej 205.689 ton, odnosno 18 odst. Vendar predstavlja lanska petrolejska produkcija v Rumuniji komaj 75 odst. predvojne produkcije, to je produkcije l. 1913., ki je znašala 1,850.000 ton.

Glede na produktivnost v l. 1922. pridejo na prvo mesto petrolejski vrelci Moreni s produkcijo 609.718 ton. Potem sledijo vrelci Bustenara (vključivši podaljšanja teh vrelcev Gropa, Chicfura, Rumen in Bordenni) s produkcijo 196.279 ton, vrelci v Ochiuri (139.890 ton), Baicoi (129.665 ton), Arbanas-Policiori (91 tisoč 431 ton), Campina (66.358 ton), Tzintea (45.818 ton) in Gura-Ocnitei (38.838 ton).

Množina iz Rumunije v lanskem letu izvoženih petrolejskih produktov znaša 430.226 ton proti 362.095 tonam v l. 1921. Izvoz se je torej povečal za 68.131 ton, odnosno 19 odst. Izvoženi so nastopni petrolejski produkti in nastopnih količinah: bencin 128.971 ton, rafinirani in destilirani petrolej 270.028 ton, plinsko olje 13.945 ton, razno olje 17.282 ton. Izvozile so se te množine: v Italijo 83.598 ton, v Egipt 68.792 ton, v Turčijo 46.880 ton, v Francijo 44.995 ton, v Anglijo 43.497 ton, v Nemčijo 30.975 ton, v *Jugoslavijo* 25.152 ton, Bolgarsko 23.607 ton, v Madžarsko 23.127 ton, v Avstrijo 13.047 ton v Grčijo 8157 ton, v Belgijo 6621 ton, v Češkoslovaško 3561 ton in manjše količine v razne države.

Jugoslavija se torej nahaja na sedmem mestu med državami, ki uvažajo rumunske petrolejske produkte. V Jugoslavijo uvožene količine se delijo po produktih takole: bencin 2262 ton, rafinirani in destilirani petrolej 18.676 ton, plinsko olje 4929 ton in razna olja 2285 ton.

Industrijsko-obrtna izložba v Mariboru

Reklama na razstavi. Razstavni odbor odda več reklamnih tabel in prostorov za reklame v šolskem poslopju, kjer se vrši razstava. Opozarjamo vse interesente na to ugodno priliko za uspešno reklamo. Vsa pojasnila se dobe v pisarni razstavnega odbora, Cankarjeva ulica 5 (telefon int. 325).

Prijave za udeležbo na razstavi se sprejemajo še do dne 20. julija. Po tem roku zaradi tehničnih ovir ni več mogoče sprejemati prijav. Opozarjamo, naj se vsakdo pravočasno prijavi. Razstava se vrši od 15. do 26. avgusta 1923.

Nekaj povsem novega na gradbenem polju bo nudila Industrijsko - obrtna vzorčna izložba v posebnem gradbenem oddelku, kjer bo razstavljeno vse, kar nudi današnja moderna gradbena tehnika.

Organizirajte obisk razstave! Vsem obrtnim društvom, zadrugam itd. kakor tudi drugim korporacijam priporočamo, da organizirajo obisk razstave. Pri tej priliki se lahko ogledajo mesto in okolico, pri čemer se lahko poslužijo vseh ugodnosti obiskovalcev razstave; polovična vožnja, preskrba prenočišč itd. Priporočljivo je, da se vsak korporativni obisk prijavi razstavnemu odboru, da preskrbi vse potrebno in dodeli voditelje po razstavi in mestu.

NARODNA BANKA SHS.

Stanje 8. julija 1923.

Aktiva (v milijonih Din; v oklepajih spremembe napram stanju 30. junija): kovinska podloga 360 (+ 3.5), posojila 1375.2 (— 11.7), račun za odkup kronskih novčanic 1238.2, račun začasne razmene 298, državni dolg 2955.3, vrednost državnih domen 2138.3, saldo raznih računov 319.9 (+ 29.2). Skupno 8685.2.

Pasiva: vplačani del glavnice 21.6 (+ 0.2), rezervni fond 5.2, *novčanice v obtoku* 5644.3 (+ 83.5), državni račun začasne razmene 298, razne obveznosti 530.4 (— 50.5), terjatve države za založene domene 2138.3, nadavek za nakup za glavnico in fonde 47.1 (+ 1.2). Skupno 8685.2.

TRŽNA POROČILA.

Novosadska blagovna borza (16. t. m.) *Pšenica:* baška, 75 kg, 2 — 3 odst. primesi, 1 vagon 400; baška, 76 — 77 kg, 2 — 3 odst., 1 vagon 410; baška, 77 — 78 kg, 2 — 3 odst., 2 vagona 415; baška nova, 78 — 79 kg, 1 odst., 6 vagonov 350 baška nova, 1 vagon 375. *Ječmen:* baški, 64 — 65 kg, 2 vagona 285. *Oves:* baški, ponudba 320. *Turščica:* baška, 4 vagoni 300 — 305; baška, pariteta Brod na Savi, 6 vagonov 317.5; baška, na ladji, Sisak, 30 vagonov 320. *Moka:* baška «0», 1 vagon 650; «2», 2 vagona 587.5 — 600; «5», ponudba 565; «6», 1 vagon 470; «7», ponudba 415. *Otrobi:* baški za september-oktober-november, 14 vagonov 150. Tendenca nespremenjena.

Beograjska blagovna borza (16. t. m.) radi pomanjkanja interesa ni poslovala.

Vinski trg (16. t. m.) Toplo vreme je izglede vinske trgatve znatno izboljšalo, dasi ne povsod v enaki meri. V splošnem se v naši državi še vedno lahko računa vsaj na zadovoljivo vinsko letino. Zadnje deževno vreme, ki je ogroževalo vinograde, je povzročilo, da se je položaj na vinskem trgu zboljšal. Hrvatsko belo vino, 7 — 8 odstotno se je tržilo po 2.50 — 2.25 Din, boljše, 8 — 9 odstotno po 3 — 3.50 Din. Cene so se učvrstile tudi v Vršcu, Dalmaciji in Sloveniji.

Trg z jajci. (15. t. m.) Kupčija na debelo precej mrtva. Na svetovnih tržiščih povsod dovolj blaga. V naši državi so cene zelo različne. Ponekod v Sloveniji se dobi komad še po 1 Din, dočim so v glavnem povprečne cene za komad med 1.20 — 1.25 Din.

= **Posojilo Državne hipotekarne banke v Švici.** Iz Basela poročajo, da se nahaja tamkaj direktor naše Državne hipotekarne banke dr. Bogdan Marković, ki se pogaja o novem posojilu na račun omenjene banke. Pogajanja se razvijajo povoljno.

= **Dohodki glavnih carinarnic** so znašali v tretji dekadi junija 34.218.745 Din. Od 1. avgusta 1922 do zadnjega junija 1923 so znašali 1,336.708.955 Din.

= **Srpsko poljoprivredno društvo v Beogradu** priredi tekom letošnjega leta najbrž v septembru šest poljedelskih razstav, in sicer v Prištini, Čačku, Peči, Lazarevcu, Aranđjelovcu in Vladimircih.

= **Seznam sejmov in razstav.** Mednarodna trgovska zbornica v Parizu je sestavila seznam velesejmov in razstav, ki se bodo vršili v II. polletju 1923v raznih mestih sveta. Seznam je interesentom v pisarni trgovske in obrtniške zbornice v Ljubljani med uradnimi urami na vpogled.

= **Izgledi žetve v raznih državah.** V Avstriji je toplo vreme izglede žetve znatno zboljšalo in se pričakuje dobra žetev. V Rumuniji je letos za 400.000 ha manj pšenice posejane nego lani. Drugače pa se stanje pšenice ceni zelo dobro, istotako stanje ječmena. V Češkoslovaški so v splošnem z žetvijo zadovoljni. Iz Madžarske prihajajo prav ugodne vesti. Pričakujejo, da bo rezultat žetve, izvzemši oves, boljši nego lani. Iz Ukrajine poročajo, da bo prebitek žetve znašal več nego 5.75 milijona ton. Istotako se ugodna poročila iz ostale Rusije.

= **Zlata pariteta v Avstriji** znaša od 16. do 22. julija 14.400 Ka.

= **Obtok bankovcev v Avstriji** se je v prvem tednu julija zmanjšal za 62 milijard na 5369 milijard aK.

= **Polom rumunske banke.** Iz Bukarešte poročajo, da je Produktna in kreditna banka v Satu-Mare (Sedmograška) zaprosila za prisilno poravnavo. Aktiva znašajo 25 milijonov, pasiva pa 30 milijonov levov.

= **Izvoz madžarskega vina v Poljsko.** Iz Budimpešte poročajo, da je madžarsko-poljska trgovinska zbornica uvedla akcijo glede zaključitve trgovinske pogodbe med obema državama, da bi sopet omogočila izvoz madžarskega vina v Poljsko.

= **Pasivnost madžarske trgovinske bilance.** V madžarski narodni skupščini je izjavil trgovinski minister, da znaša primanjkljaj madžarske trgovinske bilance v prvih 5 mesecih 1923 80 milijonov zlatih kron, to je 30 milijonov več nego v 6 mesecih leta 1922. Ta primanjkljaj je po izjavi ministra samo dozdeven, ker gre za povečan uvoz lesa, premoga in bombaža, ki so se potrebovali za pospešenje produkcije madžarske industrije, ki je letos petkrat več producirala nego v istem razdobju 1922.

= **Pogajanja o trgovinski pogodbi med Češkoslovaško in Turčijo.** Češkoslovaško časopisje poroča, da se vrše priprave za pogajanja o sklenitvi trgovinske pogodbe med Češkoslovaško in Turčijo.

= **Madžarski bankovci po 50.000 in 100.000 m. kron.** Predsednik madžarskega notnega zavoda je izjavil, da bodo prišle še ta mesec v promet novčanice po 50.000 m. K. Za njimi bo takoj sledila izdaja 100.000kronskih novčanic.

= **Ukinjenje sofijske banke.** Poljedelska kooperativna banka v Sofiji je prenehala poslovati zaradi propasti poljedelske stranke. Nova vlada namerava baje konfiscirati celo bankino premoženje.

= **Obtok bankovcev v Anglji** se je po izkazu 13. julija zmanjšal za 587.000 na 126.410.000 funtov šterlingov.

Trboveljski premog in drva

ima stalno v zalogi vsako množino

Družba ILIRIJA, Ljubljana,

Kralja Petra trg 8. — Tel. 220.

Stavbišče naprodaj.

Okrožni urad za zavarovanje delavcev v Ljubljani namerava prodati ob Miklošičevi cesti in podaljšani Čopovi ulici vogalno stavbno parcelo v izmeri 2740·5 m².

Pismene ponudbe je vložiti v pisarni Okrožnega urada za zavarovanje delavcev v Ljubljani, Turjaški trg št. 4. 3866

3865

Odvetnika

dr. Viktor Moro in dr. Albin Suyer

naznanjata,

da sta otvorila skupno odvetniško pisarno v Ljubljani na Gosposvetski cesti štev. 2

(palača Evropa).

INSERATE

za vse inozemske časopise osobito za

The Manchester Guardian
The Daily Telegraph
Prager Presse
Neue Freie Presse
Narodni Listy
Berliner Tageblatt
Frankfurter Zeitung
Corriere della Sera

sprejema

Aloma Company

anonična in reklamna družba z o. z.

Centrala **Ljubljana** Kongresni trg 3 — **Beograd** podružnica Srebrnika ul. 9

Objave

× **Društva jugoslovanskih akademikov v Ptuju** II. redni občni zbor se vrši v četrtek dne 19. julija 1923 ob 10. uri dopoldne v salonu gostilne Zupančič. K polnoštevilni udeležbi vseh članov vabi odbor.

× **Glasbena Matica v Ptuju** ima svoj redni občni zbor v pondeljek dne 23. julija ob 20. uri v dvorani glasbene šole (Hrvateki trg) z običajnim dnevnim redom.

× **Mestni dekliški internat «Mladika» v Ljubljani.** Prejeli smo: Vsa vprašanja in priglasitve, tičoče se mestnega dekliškega internata «Mladike», ki je last mestne občine ljubljanske, je naslavljati od sedaj naprej direktno na mestni magistrat ljubljanski, ki bo dajal v tem oziru potrebna pojasnila in posameznike obveščal, če bo mogoče začetkom letošnjega leta internat sploh otvoriti.

× **Društvo carinskih uradnikov za slovensko ozemlje v Ljubljani opozarja** svoje člane, da se dne 22. julija 1923 vrši društveni občni zbor v prostorih ljubljanske carinarnice ob 10. uri; v slučaju neaklepčnosti pol ure pozneje. Dnevni red zborovanja se odpošlje na vse carinarnice v Sloveniji. — Odbor.

× **Gasilska župa Žalska** sklicuje redni občni zbor na nedeljo dne 29. julija ob pol 9. uri v Roblekovi dvorani v Žalcu z dnevnim redom prvotne okrožnice ter poziva vsa včlanjena društva, da odpošljejo svoje delegate. Isti dan popoldne obhaja v sosednih Gotovljah prostov. gasilno društvo svojo 20-letnico.

× **Na drž. realni gimnaziji v Celju** je razpisana za šolsko leto 1923/1924 stalna služba za zgodovino in zemljepis kot glavna predmeta. Izkazati je treba usposobljenost za slovenski učni jezik.

× **Razpisani službeni mesti.** V resortu politične administracije za Slovenijo sta razpisani dve mesti kanclistov. Prednost imajo prosilci, ki so z uspehom dovršili spodnje razrede srednje šole, zlasti invalidi, dobrovoljci in certifikatisti.

× **Čebelarska podružnica za Ljubljano in okolico** nam naznanja, da se vrši slovesna otvoritev njenega skupnega čebelnjaka pod Krimom dne 22. julija 1923. Na sporedu je: ob 10. uri event. maša pri podružnici sv. Janeza v Podkraju, nato slovesna otvoritev in predavanje. Za udeležence bo pripravljen imenovani dan ob 8. uri zjutraj voz pri Dolenjskem mostu. K tej slovesnosti so uljudno vabljeni čebelarji in prijatelji čebelarstva.

× **Slovenski «Rdeči Križ» v Ljubljani** je prejel povodom praznovanja društvenega dne «Crvenega Krsta» in sicer: od gdč. M. Grošljeve kot dohodek po Podmladku «Rdečega Križa» v dramskem gledališču dne 5. junija prirejene predstave 750 Din in od uprave ljubljanskih gledališč kot prispevek: treh gledaliških predstav dne 6., 9. in 10. junija letos 1366 Din. Prisrčna hvala vsem, ki so k tem izdatnim darilom prispevali!

× **Dijaška kuhinja «Domovina»** je v preteklem šolskem letu podpirala 96 dijakov in dijakinj ljubljanskih srednjih in strokovnih šol. Razdelilo se je 18.014 obedov in 16.560 večerij, skupaj torej 34.576 porcij. Prošnje za sprejem v «Domovino» v prihodnjem šolskem letu je vlagati do dne 15. avgusta na naslov prof. Fran Jeran, Kolodvorska ulica 22 Ljubljana. Priložiti je zadnje letno izpričevalo in ubožni list, potrjen od županstva in davčnega urada. Sprejeti bodo le najpotrebnejši in podpore najvrednejši prosilci.

× **Pes volčje pasme,** 5 mesecev star, črne barve se je v nedeljo zgubil na Jesici pri Aleši. Kdor ve zanj, ali če se je k njemu zatekel, naj proti odškodnini obvesti lastnika L. Lenče, Savlje 17, p. Ježica.

× **Izgubil se je v Ljubljani** na potu od Mišičeve ceste, Streliška ulica, Krekov trg mimo Sadnega trga čez Frančiškanski most, Wolfovo ulico do Bleiweisove ceste št. 11 zvezek modre barve z napisom «Journal», vsebujoč razne zapiske ki imajo vrednost le za izgubitelja. Prosi se, da najditelj vrne zvezek na naslov: Vojv. Mišiča c. 21 pritl., desno.

Več železnih oken

se proda v velikosti 250×150.

Ključavničarstvo JOS. WEIBL
Slomškova ulica 4.

8322

Priporočamo knjigo

Dr. Jos. Tičar

Nalezljive bolezni.

Opisi važnih nalezljivih bolezni z navodili za nego bolnikov.

S slikami.

Cena s poštnino vred 20 Din 50 p.

Naroča se pri Tiskovni zadrugi v Ljubljani, Prešernova ulica 54.

Mali oglasi

stanje z državnim davkom za kasnate vred do 20 besed Din 6·—, vsaka nadaljnja beseda 50 par več. — Plača se vedno naprej (lahko tudi v znamkah). Na vprašanja odgovarja uprava le, ako je vprašanje priložena znamka za odgovor ter manipulacijska pristojbina (1 Din).

Službe

LESNI TRGOVCI, POZOR! Inteligenten, mlad samec, vajen vsakovrsih manipulacij, izučen mizar, želi vstopiti kot prevzemalec lesa. Cenj. ponudbe z navedbo pogojev pod «Prvovrsten» na upr. «Jutra». 6225

KOT DOJILKA k zdravemu otroku bi šla mlada gospa. Cenj. ponudbe pod «Zdrava gospa» na Aloma Company, anončna družba, Ljubljana, Kongresni trg 3. 6229

DEKLICA 6199 za domače delo od 14 do 18 let, se sprejme k boljši rodbini. Sirote imajo prednost. Pismene ponudbe pod «Deklica» na upravo «Jutra».

NATAKARICA izvežbana, išče službe, najraje v kakem letovišču ali v Ljubljani. Gre tudi v kavarno. Cenj. ponudbe pod «Poštena» 9793» na upr. «Jutra». 6202

ŠIVILJA pridna in izobražena, išče primernega dela kot šivilja v Mariboru. Cenj. ponudbe na podruž. «Jutra» pod «J. D. S.», Maribor. 6171

ELEKTRIKAR-STROJNIK v vseh v stroko spadajočih delih samostojen delavec in zanesljiva moč, išče takoj službe. Ponudbe pod «Zanesljiv» na podružnico «Jutra», Celje. 6170

TOVARNA večje podjetje, bančni zavod, ki hoče imeti pridnega, zmožnega uradnika, knjigovodjo - korespondenta več jezikov, naj izvoli pisati upravi «Jutra» pod «Stalno mesto». Nastop takoj. 6163

TRGOVSKI POMOČNIK z večletno prakso, želi mesto v trgovini mešanega ali manufakturnega blaga. Naslov pod «Dobra moč» na podr. «Jutra», Maribor. 6145

DRVARJE iščem za izdelavo meterskih drv 1 ali 2 partiji delavcev. Plača po dogovoru. Oglasiti se lahko tudi pismeno na Andrej Humar, Gorenja Sava, p. Kranj. 6136

KROJAŠKI POMOČNIK išče dela. Ponudbe pod «Boljša moč 315» na upr. «Jutra». 6126

DRŽAVNI PODURADNIK z večletno trgovsko prakso, želi vsled gmotnih razmer privatno službo kot pisarniška moč ali kaj sličnega. Vešč slovenščine, srbohrvaščine in nemščine v govoru in pisavi. Cenj. ponudbe pod «Neutrudliv» na upr. «Jutra». 6101

TRGOVSKI POMOČNIK manufakturne ali galanterijske stroke, detailist, z dobro referenco, se sprejme za 1. september pri Jakobu Lahu, Maribor. 6078

IZUČENEGA SIRARJA zmožnega vseh mlekarskih in siraraskih opravil, sprejme mlekarna v Sunji. Plačilne pogoje naznaniti. 6065

KOT PRAKTIKANT s trgovsko šolo želi vstopiti 18letni mladenič k večjemu eksportnemu podjetju z deželnimi pridelki ali lesom. Ponudbe pod «Praktikant» na upravo «Jutra». 5964

INSTRUKCIJO iz vseh predmetov za realko daje tehnik iz viših semestrov (zlasti matematiko, fiziko in opisno geometrijo). Pogoji po dogovoru. Cenj. ponudbe je poslati na upr. «Jutra» pod «Matematikar». 5940

CELJE 6223 Inženjer išče meblovano sobo v Celju, z eno posteljo za takoj. Cenj. ponudbe na upravo «Jutra» pod «Meblovana soba».

PLAČILNI NATAKAR ki govori 7 jezikov, išče mesto. Cenj. ponudbe na upr. «Jutra» pod «Stranac». 6214

VAJENEC ki ima veselje do fotografskega obrta, s primerno šolsko naobrazbo, se sprejme pri fotografu Hugon Hibšer, Ljubljana, Valvasorjev trg 7. 5982

ELEKTRO - MEHANIK vešč slovenskega, srbohrvatskega, nemškega in deloma italijanskega jezika, išče primerne službe. Šel bi eventualno kot skladiščnik, vajen je tudi pisarniških poslov. Cenj. ponudbe na upr. «Jutra» pod «Elektrotehnik». 6224

GOSPODIČNA stara 18 let, z 1 in pol letno prakso v specerijski trgovini, z jako dobrim izpričevalom, išče mesta v kaki trgovini, najraje v bližini mesta Kranja. Dopisi na upr. «Jutra» pod šifro «Poštenost». 6218

JURIST 6189 s prvim državnim izpitom, išče primerne službe čez počitnice. Sprejme tudi instrukcije. Najraje gre na deželo. Cenj. ponudbe je poslati na upr. «Jutra», pod naslovom «Počitniško delo».

STROJNIK-KLJUČAVNIČAR išče službe. Srednje starosti, neoženjen, trezen, z daljšo prakso, vešč tudi v elektriki. Ponudbe sprejema in naslov pove uprava «Jutra». 6194

TRGOVSKI POMOČNIK mešane stroke, mlajša dobra moč, vojaščine prost, želi mesta, vstop takoj. — Cenj. ponudbe pod «Dobra moč» na upr. «Jutra». 6190

UČENEC 6180 za trgovino mešanega blaga, z dobrimi šolskimi izpričevali, pošten in zdrav, se sprejme za takoj. — St. Grivec, trgovina mešanega blaga, Ormož ob Dravi.

MESTO OSKRBNIKA na večje posestvo, k samemu gospodu ali v hotelu kot sobarica, išče gospa srednjih let, zmožna vseh hišnih del. Ponudbe na K. Widmar, Krčevina pri Mariborru 92. 6179

PRODAJALKO spretno in izurjeno v manufakturni trgovini na debelo, se sprejme takoj. — Ponudbe pod «Kranj 119» na upr. «Jutra». 6186

PRIMERNE SLUŽBE kjerkoli, išče uradnik penzijonist, bivši oročnik, stražmojster, star 45 let, samec, vešč slovenskega, nemškega, kakor tudi v govoru italijanskega jezika, izučen trgovec. — Ponudbe pod «Takoj 75» na upr. «Jutra». 6213

MESTO RAČUNOVODJE knjigovodje, poslovodje ali kaj sličnega, išče starejša trgovsko naobražena zanesljiva moč, vešča treh jezikov. Nastopi lahko takoj. Kraj postranska stvar. Ponudbe je poslati pod «Penzijonist 7/8» na upr. «Jutra». 6211

Kupim

DOBRE VINSKE SODE od 200 do 600 litrov, sposobne za transport, kupim. M. Kramar, Cerklje pri Kranju. 6161

ZDRAVEGA KOSTANJEVEGA LESA kupimo vsako množino za tanin in bukovega oglja, suhega, z vilami naloženo ter suha bukova drva, lahko tudi za jesensko oddajo. Ponudbe s ceno franko vagon pod «Plačilo pri prejemanju» na upr. «Jutra». 6134

HRASTOVE PLOHE 50 mm debele, 3 m dolge, paralelno rezane, od 24 do 34 cm široke, kupim. Borove in smrekove deske, prvovrstne in suhe, rez specijalna in se ista ponudniku naznani pismeno. Bukove plohe, nežajmane, I. in II. vrsta, 85, 90, 95 in 100 mm, od 2 do 4 m dolžine in 24 do 50 cm širine, vsakih približno 4 kubične metre. Bukovo oglje, suho, brez prahu. Ponudbe na upr. «Jutra» pod «Stalna kupčija» do 20. t. m. z navedbo cen in množine.

MOŠKO KOLO dobro ohranjeno, s prostim tekom in dobro pnevmatiko, se kupi. Naslov pove upr. «Jutra». 6184

GOSTILNIŠKI ŠTEDILNIK 6185 brez kahelj, 150×115 cm, v rabljenem stanju, se kupi. Ponudbe na upravo «Jutra» pod «Štedilnik št. 6185».

ŠIVALNI STROJ ženski, kupim. Ponudbe na upr. «Jutra» pod «Dobro ohranjen». 6118

Prodam

TURŠKE SREČKE edini vrednostni papirji zlate veljave. Vrhutega zadene vsaka srečka zlat dobitek. Cena nizka. Pisma pod «Zlata vrednost» na upr. «Jutra». 6060

LOKOMILO prevozno, 18 ks. ter žago, venecijansko, z vodnim kolesom in transmisijo, poceni prodam. Mihael Jošt, veleposestnik, Gotovlje, pošta Žalec. 6129

KOČIJA 6072 črno lakirana, malo rabljena, angleška oprema za 2 konja, nove zelene sani (à la zapravljivček) in večja množina prvovrstnih domačih salam, se proda. Cena po dogovoru. Naslov v upr. «Jutra».

AVTOMOBILE TOVORNE OSEBNE RABLJENE J. GOREC LJUBLJANA PALAČA LJ. KRED. B.

SMREKOVO LUBJE 1 kg 4 K franco vagon; Slivovko, približno 45 odst., izvrstno domačo, 1 liter 120 K; 5 kompletnih mlinskih kamnov, leseni deli, z vodnim kolesom, vse hrastovo; gepelj vitelj, rabljen, 30.000 K; oglja, vagon, 1 kg 4.40 K, franco vagon; hrastove deske, 30, 34, 27, 40, 5, 50, 55 in 60 mm; smrekove deske, madira, 3200 K, se proda pod šifro «Blago» na upr. «Jutra». 6062

MIŠJI TIFUS — BACILI so najboljše sredstvo za pokončavanje hišnih miši, podgan in poljskih miši. Dobiva se v lekarni F. Kuralt, Gosposvetska cesta v Ljubljani. 6011

KLUB-GARNITURE divane, otomane, žimnice in drugo pohištvo najceneje pri Erman & Arhar, mizarstvo, Št. Vid pri Ljubljani 4. 5951

OTROŠKI VOZIČEK popolnoma nov, še nič rabljen, se za prav nizko ceno proda. Fr. Gorišek, Tesarska ulica 8. 6219

CELEGA GOETHEJA 40 knjig, trdo vezanih in celega Schillerja, trdovezanih, 6 knjig po 2 zvezka, prodam. Vprašati je pri Jos. Plevniku, Radeče pri Zidanem mostu. 6201

RAZNIH VREČ uporabnih za embalažo, se proda v večjih množinah. Istotam se proda konjska oprema in skoro nov zapravljivček za 8000 Din. Naslov v upr. «Jutra». 6208

SUHIH BUKOVIH DRV se proda več vagonov. — Naslov v upr. «Jutra». 6196

NAJUGODNEJŠA PRILIKA za nakup drv. Vsled pomanjkanja prostora oddajam po znatno znižani ceni drva, trda in mehka (odrezki od žage in parket) v vsaki množini. Pri večjem naročilu se dostavijo drva tudi na dom. — Ivan Šiška, tovarna parket in parna žaga, Ljubljana, Metelkova ulica 4, telefon št. 244. 8271

EKVIPAŽO konje, prvovrstne vozove, oprava sedla, gosposka in damska, prodam. Naslov pove upr. «Jutra». 6174

Neprepičnine

HIŠICO z vrtom v Ljubljani ali okolici kupim ali vzamem gostilno v najem. — Ponudbe s ceno na Janko Stare, Kamnik. 6047

VILA 6222 v ljubljanskem predmestju, blizu mestnega centra, z lepim zelenjadnim vrtom, se proda. Naslov pove upr. «Jutra».

POSESTVO s hišo, vsemi pritiklinami in skrbno obdelanim vinogradom ter gozdom v skupni velikosti nad štiri hektarov, v bližini Rogaške Slatine, za 250.000 dinarjev naprodaj. Železniška postaja Mestinje 10 minut oddaljena. Naslov pove upr. «Jutra» pod «Ugodna kupčija». 6175

Lokali

VELIKA GOSTILNA z velikim dvoriščem, krasne kleti, veliki salon, čez 2000 kvadratnih metrov notranjega prostora, za vsako obrt ali tovarno pripraven, se zaradi bolezni za 10 milijonov kron proda. Pismene ponudbe pod «Deset milijonov» na podr. «Jutra», Maribor. 6151

GOSTILNO v najem išče mlad zakonski par brez otrok na dobro idočem kraju. Vzame tudi na račun. 6088

VELIKI LOKAL pripraven za kavarno, gostilno, restavracijo ali za trgovino, s stanovanjem ali brez stanovanja, se odda za več let. Ponudbe na Franjo Korent, Maribor, Smetanova ulica 48. 8513

V NAJEM 6149 ali na račun se vzame gostilna v mestu ali na deželi. Ponudbe pod «Dobra moč» na podr. «Jutra», Maribor.

POZOR! 6198 Trgovina z inventarjem in blagom na prometnem kraju v Mariboru, centrum mesta, ugodno, zaradi družinskih razmer naprodaj. Ponudbe upravi «Jutra» pod «1.250.000».

Stanovanja

NA HRANO in stanovanje se sprejmeta dva gospoda ali dve gospodični. Naslov pri upr. «Jutra». 6221

SOBA 6193 za pisarno na dvoriščnem traktu, se takoj odda Dalmatinova ulica 15. 6193

KOT SOSTANOVALEC event. tudi s hrano, se sprejme takoj gospod. Naslov pove upr. «Jutra». 6191

NA STANOVANJE in hrano se sprejmeta dva gospoda v sredini mesta. Naslov pove upr. «Jutra». 6192

Dopisovanje

ŽENITNA PONUDBA. Vpokojeni državni uradnik, samec, z visoko pokojnino, želi znanja s pošteno gospodično ali vdovo pri 50 letih z malim posestvom v okolici Sevnice, Krškega, Brežic, Celja ali Maribora. — Ponudbe pod «Srečno življenje» na upr. «Jutra». 6220

TRGOVEC-GROSIST Slovenec, 30 let, v inozemstvu, se želi seznaniti, event. s posredovanjem sorodnikov v svrho ženitve, z dobro vzgojeno, zdravo, resno gospodično dobrega značaja, ki išče sreče v rodbinskem življenju. Prednost imajo one, ki bi se lahko udeležile denarno v podjetju. Dopisi s sliko in podatki na upr. pod «Pariz». Tajnost častna stvar. 6229

KRASOTICA DOLINE SAVINJSKE 17 do 20 let stara, ki ima veselje odzvati se na Gorooljko naj javi svoj naslov upr. «Jutra» pod «Na Gorooljki».

BEOGRAJSKI TRGOVEC akademsko izobražen, 36 let star, rojen v Vojvodini, premožen, išče znanja v Sloveniji v svrho ženitve z inteligentnim, dopadljivim dekletom ali vdovo z odgovarjajočo doto. Sliko in pisma poslati na šifro: «U međusobnom razumevanju je sreća» na upr. «Jutra». 6197

KJE JE USMILJENO SRCE? ki bi mi pomagalo iz velike stiske? Revanžiram se, četudi z življenjem. Če misliš resno, oglasi se pod «Mladenka v obupu 227» na upr. «Jutra». 6209

Razno

KOMET 6081 je najboljše, najcenejše tekoče čistilo za parkete in linoleum. Domač proizvod, brez duha. Otročje lahko delo in minimalna poraba. Dobi se v vseh boljših trgovinah. Glavna zaloga Aleksander Wisiak, Ljubljana, Gosposvetska cesta.

MANUFAKTURO prevzame v komisijsko razprodajo (na malo) trgovec na deželi. Naslov v upr. «Jutra». 6088

KDOR POSODI trgovcu in posestniku 40.000 Din proti vknjižbi, mu plačam visoke obresti. Cenj. ponudbe pod «Kredit» na upr. «Jutra». 6217

Stalne cene izpod svetovne paritete ob največji izberi za blago vsake vrste

nudi

V. MEDNARODNI DUNAJSKI SEJEM

2.—8. SEPTEMBRA 1923.

Pojasnila daje 8845

WIENER MESSE, WIEN, VII.,

kakor tudi častno zastopništvo v

LJUBLJANI: AVSTRIJSKI KONZULAT,

Turjaški trg 4.

Oglas.

(Nabavka sena i slame.)

Na osnovu naredjenja Komandanta IV. armijske oblasti E. broj 7836 od 26. juna ove godine održat će se na dan

28. jula ove godine u 11 časova pre podne

Prve javne usmene licitacije

za nabavku i isporuku sena i slame i to:

1. Za garnizon Ljubljanski 630.000 kilograma sena i 280.000 kilograma slame, kod intendanture Dravske divizijske oblasti u Ljubljani.
2. Za garnizon Mariborski 630.000 kilograma sena i 270.000 kilograma slame, kod vojnog okruga u Mariboru.
3. Za garnizon Celjski 54.000 kilograma sena i 49.000 kilograma slame, kod vojnog okruga u Celju.
4. Za garnizon Sl. Bistrica 250.000 kilograma sena i 90.000 kilograma slame, kod Komande mesta Slovenska Bistrica.

Isporuka sena i slame po mesečnim partijama franko magacin (senjak) intendantskih slagališta navedenih garnizona do 15. oktobra ove godine.

Kaucija 5% polaže se u gotovom novcu ili vrednosnim papirima po odredbama čl. 88, Zakona o državnom računovodstvu na dan licitacije do 10 časova pre podne na kasama navedenih Komanada gde će se licitacije održati.

Uslovi po kojima će se ove licitacije izvršiti, mogu se videti svakog dana pre i posle podne u kancelarijama označenih Komanada.

Svaki ponudjač (licitant) ima da preda na dan licitacije predsedniku komisije pismeno svedočanstvo nadležne trgovačke komore o svojim preduzimačkim podobnostima kao i uverenje o tome, da je svoju radnju prijavio poreskim vlastima i platio porez za tekuće tromesečje.

Pozivaju se zainteresovani, da prisustvuju ovim licitacijama.

Iz kancelarije intendanture Dravske divizijske oblasti

E. broj 9942 od 29. juna 1923. godine u Ljubljani. 1187

Domače vesti

PFEJ!

Naše javno življenje bohotno pogaja. D' Annunzijev reški kapitan Host-Venturi je postal upravni svetnik Jadranske banke, Bajželj iz Šiške pa globoko prepričan član «radikalske» stranke. V starem «Narodu» nekdo predlaga, naj bi «uredništvo «Slovenskega Naroda» ali kakšna druga pripravna oseba organizirala nekak Vseslovanski odbor za Slovenijo v svrho študija in realizacije velike misli», da se stopi v stik z dr. Kramarjem in da se sploh nekaj napravi. «Slovenec» pa objavlja Markov protokol in drobno tiskano v njem prizna, da so klerikalci pristali na omogočenje homogene radikalske vlade. Itd. Okrog vsega tega se preliva «zos».

Iz cele te dnevne literature, ki hoče biti politična, množice ne črpajo nikakšne senzacije več. Da je bila le ena teh reči napisana pred vojno! Takrat naj bi bil n. pr. nekdaj prvi naš denarni zavod šel skoraj v konkurz in potem prešel v roke fašistov in nekaterih pomagačev! Ali Markov protokol leta 1918.! Ali takšna kupčija, da bi n. pr. kakšen Bajželj radi zapadle kavcije 200.000 K menjal stranko! Ali da bi se cela stranka (NSS) enostavno prodala? Glede «Vseslovanske ideje» «Slov. Naroda» bi že tudi preje ne bilo nič več mežikanja zaspanih oči, kakor dandanašnji, — toda radi drugih dogodkov?

Danes so zopet pasji dnevi, čeprav tam pa tam pade kaplja dežja, in mladina išče utehe drugod. Poln je trg Tabor, polne planine, polne Laze, živahno je na nogometnih travnikih. Pa tudi Tivoli je zvečer živ in žalibog tudi razni lokali, kjer se prenaglo toči alkohol.

Vse ono, kar je kipelo po prevratu, ves idealizem, ves srd proti nečemu, proti nepoznani pa občuteni devetglavi zmiji, — vse to je danes napeljano drugam.

Le včasih nam zasveti žarek. Meštrović in njegovi obiskovalci, na primer. Ali naša drama. Ni ga pa moža, ki bi napisal roman o razkroju naših duš.

In vendar nas je nekaj, ki občutimo ob raznih Bajželjih in kljub temu, da smo sredi najogabnejšega političnega bajželja, — sramoto, globoko sramoto slovenstva.

Mi, mi kot narod, kot socijalna enota, smo danes tako globoko padli, da mora stud in žolč zaliti vsakogar:

Bajželj kot nov obče oznanjani tip kupljenega radikalca, Host - Venturi reorganizator našega narodnega gospodarstva, Markov protokol nov dokument klerikalnega prevarantstva, — in kot protiutež «Narodova» «Vseslovanska ideja» z naivno - zropanimi predlogi.

Oton Župančič: «Oj domovina, kdor Te ljubi zdaj, ljubiti mora s črnim gnevom v duši.»

Ivan Cankar: «Domovina, ti si kakor vlačuga.»

Ivan Bajželj: «Ta svoj korak sem storil v globokem prepričanju in v preudarku osebnih koristi.» M. A. C.

*

* **Kongres Ferijalnega Saveza** je bil otvorjen 15. t. m. v beograjski univerzitetni dvorani. Predsednik upravnega odbora g. prof. Vlado Lapajne je v lepem nagovoru pozdravil navzoče zastopnike beograjske javnosti in delegate FS iz cele države. V imenu prosvetnega ministrstva je pozdravil FS g. inšpektor Vajda, ki je izjavil, da goji prosvetno ministrstvo do FS velike simpatije in da vestno zasleduje njegovo delo. G. Savić je prinesel kongresu pozdrave dijaškega društva «Jurislava Janušića» in «Vseslovanske Omladine». Dalje so pozdravili kongres zastopnik profesorskega društva g. inšp. Kangerga, zastopnik učiteljstva, g. Lazarević v imenu Sokolstva, g. Kregar v imenu naprednega dijaštva, g. Popović kot zastopnik skautov in še mnogi drugi. Vobče so vsi izrazili svoje priznanje FS kot edini nadstrankarski organizaciji, ki je z uspehom združila v svojem krogu vse dijaštvo. Beograjsko časopisje prinaša dolge in FS naklonjene članke, v katerih hvali organizacijo ter delo FS za dobrobit članstva in države. Kongres bo trajal dva dni. — O poteku bomo še poročali.

* **Tri milijone lir.** Pišejo nam iz Trsta: Naše zadružno vprašanje še nič ne napreduje. Z veseljem smo doznali, da se je posrečilo prisiliti Jadransko banko, da je regulirala plačilo onih 3 milijonov lir, ki jih je nepravilno pridržala. Javna kritika je to pot imela nagel uspeh in je Jadranska banka izprosila, da mora v obrokih plačati denar, katerega si je nepravilno prisvojila. Sedaj bodo menda vlagatelji prišli do svojih pravic.

* **«Demokratija» začne zopet izhajati.** V najkrajšem času začne zopet izhajati beograjska «Demokratija», glasilo demokratske stranke. Za glavnega urednika je določen dr. Čorović, bivši narodni poslanec in univerzitetni profesor.

* **Promet na Jadranu zopet ustavljen.** Zagrebške «Novosti» poročajo iz Beograda: Minister vojne in mornarice je odredil, da se člani vojne mornarice umaknejo z ladij Jadranske plovitbe. Odredba je baje že izvršena. Vojna mornarica je že zapustila ladio «Salona» in tako je plovitba na naši obali Jadrana zopet onemogočena. — Istemu listu se poroča iz Sušaka: Jadranska plovitba bo dala za sokolski zlet v Splitu, ki se vrši dne 22. julija, na razpolago svoje ladje «Salona», «Vardar» in «Bosna».

* **K polomu «Jadranske banke» v Trstu.** Kot kronisti smo prinesli v nedeljo brzojavno poročilo iz Trsta o občnem zboru tržaške Jadranske banke. To je dogodek v gospodarskem življenju, ki ga žalibog ni mogoče prezreti, ker gre za 15 milijonov lir narodnega premoženja, in so interesirani na stvari široki krogi, ki komaj slutijo, da je z dobrim denarjem kupljeni papir vsled zločinskega gospodarstva in nedopustne transakcije danes brez vsake vrednosti. Stvar ima tudi političen pomen, ker gre za premišljeno uničevanje narodnega premoženja pod plaščem italijanskega nacijonalizma. Kljub temu je naše uredništvo, da se izogne vsakterim polemikam, sklenilo, opustiti nadaljno podrobnejše razpravljanje o tej katastrofi, ki zna imeti silno dalekosežne posledice. Tudi nerodna obramba glasila «Jadranske banke» bi nas v tem sklepu ne omajala. Nesramni napadi pa, ki jih je v včerajšnji številki prinesel «Slovenski Narod», nas pa razvezujejo nadaljne obzirnosti in nas silijo, da posvetimo globokejše v ta predmet.

* **Prva slovenska ljudska šola v Avstriji.** Kakor doznava «Koroški Slovenec», je deželni šolski svet koroški odobril nedavno učni načrt za novoustanovljeno ljudsko šolo s slovenskim učnim jezikom v Št. Rupertu pri Velikovcu. Obenem se je odredilo vpisovanje slovenskih otrok.

* **Odprava goriške nadškofije.** Tržaška «Edinost» poroča, da se pojavljajo vesti, da bo goriška nadškofija odstranjena ter da pripade goriška dekanatija pod jurisdikcijo tržaškega, ostali del pa pod ono videmskega škofa. Izgubi političnoupravne avtonomije bo tako sledila še izguba cerkvene avtonomije. V političnih krogih računajo s to odredbo kot z gotovim dejstvom. Iz tega je razvidno, da želijo videmski krogi tudi na cerkvenem polju podjarmiti Gorico in goriške Slovence.

* **Degradacija Gorice.** «Edinost» poroča: Ko je bila v začetku tega leta z novo razdelitvijo Goriška priključena Vidmu ter podrejena videmski prefekturi, je bila kljub temu tržaška prefektura še vedno pristojna za reševanje prošenj za italijansko državljanstvo. Sedaj je videmski prefekt dosegel pri italijanski vladi, da bo v bodoče Goriška tudi v tem pogledu podrejena Vidmu.

* **Smrtna kosa.** V Ljubljani je v nedeljo umrl g. Herman Hus, Gregorčičeva ul. 11. Pogreb pokojnika bo danes ob 16. — V Krškem je minulo sredo umrla ga. Pelagija Gala, roj. Cesar, ki so jo pokopali v petek, 13. t. m. — Blag jima spomin!

* **Novi zdravstveni zavodi v Ljubljani.** V ponedeljek dopoldne je bila svečana otvoritev dveh novih zdravstvenih zavodov v Ljubljani. Porabi in prometu sta bila izročena državni socijalno-higijenski zavod in zavod za zaščito mater in dojenčkov, združen z domom kraljice Marije. V koliki meri posveča Ljubljana svojo pozornost zdravstvenim razmeram, je pokazala številna udeležba pri včerajšnji slavnostni otvoritvi. Navzoči so bili zastopniki ministrstva za narodno zdravje dr. Štampar, veliki župan dr. Lukan, ga dr. Tavčarjeva kot predsednica Materinskega in dečjega doma kraljice Marije, gg. dr. Baltič, prota Janković in ravn. Jeran za «Naše srce», zastopniki Dravske divizijske oblasti ter raznih društev in korporacij. Navzoče je pozdravil sanitetni šef dr. Katičić, ki je naglašal, da ga navdaja veselje, ko vidi, da se naše zdravstvene institucije z veliko naglico ustanavljajo in razvijajo. Po pozdravnem govoru je načelnik ministrstva za narodno zdravje dr. Štampar otvoril oba zavoda in ju predal upravi z zagotovilom, da bo ministrstvo tudi v bodoče posvečalo vso pozornost zdravstvenim institucijam v Sloveniji. Po kratkem govoru ge. dr. Tavčarjeve sta sledila še strokovna referata šefov obeh zavodov dr. Ambrožiča in dr. Pirca nakar so si prisotni ogledali obe novi instituciji, ki sta naredili na nje s svojo moderno in higijenično ureditvijo kar najlepši vtis. Obširnejše o njih še spregovorimo.

* **Obrtni tečaj čevljarjev v Celju.** Dne 10. t. m. se je otvoril v Celju čevljarski prikrojevalni tečaj, ki ga obiskuje 33 čevljarskih mojstrov in pomočnikov. Vodi ga potovalni učitelj urada za pospeševanje obrti g. Karol Majcen.

* **Iz poštne službe.** Pri poštnem ravnateljstvu v Ljubljani so imenovani: Josip Rogl za pisarja 3. razreda, Fran Reder, Marija Kerne, Josip Ferluga, Marija Pristavec, Pavla Franc, Lovro Dovjak, Antonija Sterk in Alojzija Toni pa za pisarje 4. razreda.

* **Veselica gasilnega društva v Vevčah** je privabila k sebi vse Vevčane in mnogo ljudi iz okolice in tudi iz Ljubljane, od koder je vozil poseben voz goste, ki so se hoteli odzvati prijaznemu povabilu. Pa se je tudi izplačalo. Ves vrt za restavracijo je bil spremenjen v čaroben park s krasnimi paviljoni, od ranega jutra je igrala godba ZJZ, v senci dreves in na plesišču se je zabavala vesela množica, zvečer na je zažarel ves prostor v stoterih pisanih žarnican, da je bilo vse spremenjeno v čudovitih barvah. Vse to je stalo precej dela in stroškov, vsled velike udeležbe pa je društvo gotovo prišlo na svoj račun. Ples je trajal pozno v lepo poletno noč in bo ostala ta lepa prireditev vsem v lepem spominu.

* **Ubogi kadilci.** Tobačna monopolska uprava bo skušala preprečiti nadaljnji uvoz inozemskega tobaka v našo državo. V ta namen je sklenila, da se zviša carina na tobak od 400 do 700 Din za 100 kilogramov. Za luksuzne cigarete, za katere je bilo treba plačevati doslej po 45 par za komad, se bo plačevalo odslej po 1 dinar carine.

* **Razpisane zdravniške službe.** Zdravstveni odsek za Slovenijo razpisuje službo šef-zdravnika za protituberkulozni dispanzer v 8. činovnem razredu. Nadalje sta razpisani mesti okrožnih zdravnikov za zdravstveno okrožje Cerknica in Podčetrtek. Interesenti se opozarjajo na razpis v «Uradnem listu».

* **V konjeniško podčastniško šolo v Subotici** bo sprejetih letos 120 gojencev. Pogoji za sprejem so sledeči: Reflektant mora biti jugoslovanski državljan in ne sme biti mlajši od 17 in ne starejši od 20 let. Imeti mora najmanj štiri razrede osnovne šole, biti mora nekaznovan in neoženjen ter imeti dovoljenje staršev.

* **Strokovno gibanje goriškega fašizma.** Te dni je imela organizacija goriških brivcev zborovanje, na katerem je sklenila, da pristopi k fašistovski zvezi strokovnih organizacij.

* **Tropska malarija v Srbiji.** V Grocki v Srbiji se je pojavila tropska malarija ki je zelo nevarna in nalezljiva. Zdravstvena oblast je ukrenila vse potrebno, da se bolezen ne razširi.

* **Nepravilnosti pri podeljevanju državljanstva.** Kakor poročajo beograjski listi, je prišlo ministrstvo notranjih zadev na sled velikim nepravilnostim, ki so se godile pri podeljevanju našega državljanstva. Razne krajevne oblasti so z državljanstvom naravnost trgovale. Stotinam raznih ljudi, ki niso Slovani in ki so razen tega še strastni nasprotniki naše države in našega naroda, so se s strani lokalnih oblasti podeljevala priporočila in potrdila, da so slovanskega pokoljenja in duha, da so navdušeni naši patrijoti. V tem oziru so se zlasti odlikovale oblasti v Vojvodini. Ministrstvo bo baje odslej strogo pazila pri podeljevanju državljanstva; slučaje pa, v katerih je bilo ministrstvo mistificirano, bo preiskalo in revidiralo sklepe.

* **Triglavski dogodek.** Z ozirom na govorice, da hočejo Italijani v nedeljo na vrhu Triglava razviti svojo trikoloro, se je podalo na Triglav lepo število slovenskih turistov. V soboto sta se odpeljali tudi dve akcijski četi «Orjune» iz Ljubljane; pridružilo se jim je tudi več drugih turistov in v nedeljo zjutraj je že na vrhu Triglava plapolala naša trobojnica. O namerah Italijanov je bila obveščena tudi naša vlada, ki je poslala na Triglav precej orožnikov, da preprečijo ev. incidente. Italijani so res prišli — okoli 80 po številu — a vojaki so se ustavili na meji, ki gre južno od Triglava. Civilisti so šli sicer na vrh, a jim samoumevno ni storil nihče nič žalega. In tako je potekla laška, v nekaterih šovinističnih listih s takim pompom napovedana ekskurzija brez incidentov.

* **Kako piše Amerika o Jugoslaviji** je razvidno iz knjige Jugoslavija, ki je pisana v srbohrvaščini s priloženim angleškim in španskim tekstom. Vsebuje 180 slik in 40 člankov. Cena 120 Din. Naroča se pri «Slovenija», importna eksportna družba, Ljubljana, Gosposka 10.

* **Zagreb v poletnem času.** V zadnjem času je zavladala v Zagrebu neznosna vročina. V sedanji polni poletni sezoni postaja življenje po ulicah pusto, le po senčnatih sprehajališčih je vrvenje še precej pestro. Velik del zagrebškega prebivalstva je odšel na morje in kakor vsa ostala velemesta, tako izumira tudi Zagreb. Tudi v trgovinah je nastal zastoj. Kupčije so slabe in tudi mnogo petičnih trgovcev je odšlo na letovišče. Oni pa, katerim služba diktira bivanje v mestu, najdejo v teh vročih dnevih edino uteho v Savi. Mnogi iščejo oddiha v Maksimiru ali Tuškancu, toda bistri savski valovi so najsposobnejši, da ohladijo in osvežijo razgreto telo. Kopališča so nabito polna; otroci, mladeniči in brhke devojke, gospodje in gospe — vse skaklja po bistri vodi. In v tem pogledu so Zagrebčani mnogo srečnejši od Ljubljančanov, ki danes nimajo nikjer v bližini hladne vode, ki je edini pravi izvor svežine!

* **Nove žrtve Drave.** V nedeljo se je kopal v Mariboru v Dravi 13letni Edvard Gobec, učenec I. razreda meščanske šole. Pri skaknju z deske je prišel v močne valove Drave. Dasi je znal plavati, ga je voda zanesla v srednji tok, kjer je izginil v valovih. Plavalni mojstor mu je sicer hitel na pomoč, toda bilo je že prepozno. — Na brodu pri postaji Sv. Lovrenc na Pohorju so potegnili v nedeljo zvečer iz Drave nekega utopljenca ter ga prepeljali v mrtvašnico v Puščavo. Najdeni je bil brez obleke in je bil najbrž že več tednov v vodi. Mislijo, da je priplaval iz Avstrije, ker v Dravski dolini o drugih nesrečah ni ničesar znanega. — V bližini Kamnice nad Mariborom so nekateri videli v nedeljo popoldne pri obali Drave plavati dva utopljenca. Noge so jima molele navzgor, trupli pa sta bili pod vodo. Domnevajo, da sta bili to brezniški žrtvi. — Pri Selnici so potegnili enega utopljenca iz Drave, o katerem domnevajo, da je eden ponesrečenih duhovnikov iz Brezna. Identite še niso ugotovili.

* **Pazite na strup.** Viktor Šlegel iz Kamnika je dobil strup fosfor za pokončevanje vran in drugih škodljivih ptic. Ker ni dobro poznal učinka strupa, je Šlegel zastrupljal tudi polento in isto nastavljal v jedilni shrambi podganam. Podgane so nastavljeno jim polento uživale in na ta način baje raznesle strup na razna živila, ki so se nahajala v shrambi. Posledica je bila, da so vsled zastrupljenja obolели trije njegovi otroci in 30letna služkinja Berta Dolinšek. Dolinškova je bila tako močno zastrupljena, da je vsled tega te dni v deželni bolnici v Ljubljani umrla. Radi neprevidnega ravnanja z strupom se bo moral Šlegel zagovarjati pred sodiščem.

* **Nesreča na mariborskem kolodvoru.** V nedeljo zvečer ob 19. je povozil vlak 39letnega premikalnega nadzornika Frana Roberja, ki je stal na tiru pred postajo in gledal za odhajajočim dunajskim vlakom. Med tem je privozil za njegovim hrbtom drug vlak, ki je vozil precej tiho, tako da ga Rober ni slišal. Vlak ga je vrgel na tla in ga popolnoma zdrobil.

* **Zopet nesreča na aeroplanu.** Na aerodromu v Novem Sadu se je pripetila v soboto dopoldne težka nesreča. Podčastnik Curčin je z višine 40 metrov z aeroplanom vred z strahovito naglostjo padel na tla. Aparat se je popolnoma razbil; Curčin je težko poškodovan. Vendar je upati, da ostane pri življenju.

* **Žrtve Save pri Zagrebu.** V nedeljo popoldne je Sava zahtevala pri Zagrebu zopet dve človeški žrtvi. Utonil je v njenih deročih valovih 20letni trgovski pomočnik Stjepan Borčanec, a ime drugega utopljenca ni znano.

* **Dve nesgodi.** Josip Poljanec, 10letni posestnikov sin v Šebenjah pri Križah, je pri obiranju črešnje padel z drevesa. Pri padcu je zadobil težke notranje poškodbe in pretres možganov. — Franc Nartnik, sin posestnika in lesnega trgovca v Polhovem Gradcu, je padel z murve, pri čemur je zadobil težke poškodbe. Oba sta bila pripeljana v ljubljansko bolnico. Njuno stanje je resno.

* **Matere!** Hranite dojenčke in otroke z «Itofant»-hranilno moko. Dobiva se povsod. Glavna zaloga: drogerija «Adrija», Ljubljana, Selenburgova ulica. 112

* **Zahtevajte po vseh restavracijah in kavarnah** prvovrstna špecijalna vina v steklenicah tvrdke Gjuro Valjak, Grajska klet, Maribor. 129

Gasilske prireditve v Ljubljani

Zborovanje gasilske zveze za Slovenijo.

V nedeljo dopoldne se je vršil v veliki dvorani Mestnega doma občni zbor gasilske zveze za Slovenijo. Udeležba je bila polnoštevilna, saj so dospeli k zborovanju delegati skoro vseh gasilskih društev Slovenije. Občnemu zboru je predsedoval predsednik g. Franc Barle. Na zborovanju se je razpravljalo predvsem o strokovnih vprašanjih gasilstva. Zborovalci pa so tudi ostro protestirali proti temu, da so podpore, ki jih uživajo društva minimalne in da visoki davek, ki je predpisan tudi za gasilske prireditve znatno ovira gmotno zboljšanje društev. Ob sklepu je bilo določeno, da si zveza ustanovi lastno gasilsko zavarovalnico. Občni zbor je bil nato zaključen.

Blamaža mestnih gasilcev.

Klerikalno-komunistična reorganizacija ljubljanskega gasilstva se je pokazala pri nedeljski gasilski vaji v svoji popolni nagoti. Celo nepoučeni javnosti so se pri tej prireditvi lahko odprle oči in priti je morala do zaključka, da so profesionisti lahko pač dobri profesionisti, nikakor pa ne samoobsebi tudi dobri in navdušeni gasilci, ako ne čutijo v sebi gasilske ideje, katera je pravim samaritom neobhodno potrebna. Vaja sama je bila zamišljena v strokovnem oziru pod vsako kritiko. Udeleženci, ki so prisostvovali tudi lanski gasilski vaji v Trnovem, so dobili vtis, da ljubljansko gasilstvo v preteklem letu ni šlo naprej, ampak je padlo pod «branddirektoratom» daleč nazaj. Moštvo, zlasti prostovoljno je napravilo sicer tudi pri nedeljski vaji svoje, vendar pa se je opažalo, da je postopalo jako flegmatično in se povsem prepustilo preiskušenemu vodstvu našega ljubeznjivega branddirektorja, ki misli, da je z močnim curkom motorne brizgalne dosežen ves efekt.

Vaja, kakor je bila zamišljena in izpeljana, je bila v strokovnem oziru brez vsakega pomena, ker tudi lajiku je bilo jasno, da bi bil požar v zamišljenem načrtu nemogoč, gasilska akcija pa povsem izključena. Vaje pa imajo ravno namen pokazati, kako bi se v slučaju resne potrebe moralo nastopati. Ako se je hotelo pokazati samo moč motorne brizgalne, potem bi se ne smelo simulirati požara po izpeljanem načrtu, ki sploh ni bil nikak resen načrt. Dohod na požarišče se je zakasnil in bili bi skoraj vozovi s konjsko vprego kmalu preje na mestu kakor avtomobila. Veščaki pri motorni brizgalni so se izkazali res kot pravi strokovnjaki, kajti po daljši zamudi jim je motor metal vodo namesto naprej raje nazaj. Izgovor ne pomaga, kajti vešča ki morajo vedeti, kakšen stroj in orodje imajo in kaj ter kako morajo postopati z njim. Napadalci so že bili vsi na svojih mestih, klicali so po vodi, a vode ni bilo. Zakaj se jim ni v tem slučaju dovajalo vode direktno iz hidrantov in zakaj se ni postavilo motorke k Ljubljanici, kjer naj bi pokazala svojo moč? Polomijada bi bila manjša in morda celo neopažena, tako pa je tisočglava množica spoznala, da zaradi dragocene motorke ljubljansko prebivalstvo ne more imeti mirnega spanja, ker se nanjo, na njene profesionliste in našega branddirektorja ne more zanašati. Opazil pa je lahko to tudi navzoči g. župan in občinski svetniki, kateri so nakopali s to «modernizacijo» mestni občini ogromna bremena, a brez vsake potrebe in koristi. Le tako naprej in Ljubljana bo kmalu kup polomijad, na katerih bo triumfirala sedanja klerikalno-komunistična večina.

VELIKA EKSPLOZIJA V KRAGUJEVCU.

Vsem je gotovo še v živem spominu grozna eksplozija, ki se je pripetila lansko leto v našem najjužnejšem mestu v Bitolju. Te dni je moral vojni minister odgovarjati na interpelacijo posl. Reisnerja o municijskih skladiščih pri Ljubljani. Ni še preteklo od tega teden dni in že prihajajo nove vesti o strašni eksploziji v Kragujevcu. Domneva se, da bo hladnokrvnost vojaških oblasti povzročila vojnemu erarju še mnogo škode da ne govorimo še o človeških žrtvah in o škodah na imetju zasebnikov. O eksploziji v vojaškem pirotehničnem zavodu v Kragujevcu je ministrstvo za notranje zadeve izdalo nastopno uradno poročilo: «Eksplozija je pričela v nedeljo točno ob 3.10 popoldne. Eksplozija je bila povzročena na ta način, da je eksplodirala demontirana municija, ki se je nahajala v veliki šupi ob pirotehničnem zavodu. Človeških žrtev ni bilo, le nekaj oseb je lahko ranjenih. Dva kosa eksplodiranih min sta padla v delavnico pirotehničnega zavoda in zanetila požar, ki pa je bil kmalu udušen. Okoli 4. ure je eksplozija prenehala in prebivalstvo se je pričelo vračati na svoje domove. Vojaštvo je takoj ukrenilo vse potrebne korake, da se zaščiti varnost stanovanj. Na lice mesta je takoj došla komisija, da preišče vzroke eksplozije. Dosedaj rezultat preiskave še ni znan.

Detonacija je bila tako močna, da je popokalo v mestu nebroj šip, zemlja se je močno tresla in prebivalstvo se je takoj spomnilo na slične dogodke, ki so se odigrali leta 1898 ob priliki velikega potresa.

RAZPOROKE V AMERIKI.

Kriza zakonskega življenja je tudi v Ameriki prišla do vrhunca. V Zedinjenih državah je bilo l. 1922 en milijon porok in 125 tisoč razporok. S tem je Amerika dosegla nov rekord na svetu. Na Francoskem pride na 24 porok po ena ločitev; Anglija je v tem pogledu še na boljšem. Vsled te krize je izdelal ameriški senator Kapper načrt o sklepanju zakona, ki naj pripomore do tega, da se življenje Američanov na tem polju izboljša. Kapperjeva osnova je predvsem naperjena zoper ona bitja, ki sklepajo zakone kljub fizičnim in moralnim nedostatkom. Po tem načrtu bi država prepovedala ženitev vsem moškim in ženskam, ki še niso dovršili 21. odnosno 18. leta. Vzroke ženitvene prepovedi bi tvorila dalje neprimerna starostna razlika med zakonskimi kandidati, pobeg od zakonskega druga na eno leto, surovo obnašanje, neozdravljiva duševna bolezen in telesna pohabljenost.

S temi sredstvi hoče Amerika omejiti število razporok. Ako se ji bo to posrečilo, je težko uganiti. Zakaj kljub vsem tem omejitvam ne bo mogoče med ljudmi odpraviti razlik, katere se razvijajo v njih po naravi od rojstva.

Domače borze

16. julija.

ZAGREB. V efektih velik promet. Blaga je bilo dovolj za zelo veliko povpraševanje. Tečaji so narasli samo v posameznih primerih. Devize mirujejo. Promet majhen, a tendenca slaba radi porasta dinarja v Curihu (6.20). Notirale so devize: Dunaj 0.13225—0.133, Berlin 0.04—0.041, Bruselj 465—0, Budimpešta 1.06—1.10, Bukarešta 48—48.5, Italija 404—407, London 435—437.5, Newyork ček 44.25—44.75, Pariz 550—555, Praga 284—285, Švica 1632.5—1637.5, Varšava 0.0825—0.085; valute: dolar 93—93.5, avstrijske krone 0.134—0, češkoslovaške krone 281—282.5, švicarski franki 1627.5 do 1632.5; efekti: Jugoslavenska banka 129—130, Ljubljanska kreditna banka 220—230, Praštediona 1070—1075, Slavenska banka 105—107, Trboveljska premogokopna d. d. 1075—1125.

BEOGRAD. Tendenca v početku precej čvrsta, na koncu nestalna. Blaga je bilo dovolj. Dinar je v Curihu 6.20, a tu se je poslovalo pod pariteto. Narodna banka je intervenirala v devizah Newyork in Ženeva. Notirale so devize: London 434.5—435, Pariz 552—554, Newyork 94—94.25, Ženeva 1635—1640, Solun 255—265, Milan 404—405, Praga 284.5—285, Berlin 0.039—0.04, Dunaj 0.132—0.1325, Bukarešta 47.5—48.25, Sofija ponudbe 87, Budimpešta 1.12—1.15 Bruselj 485—495; valute: dolar povpraševanje 93.

Tisk Delniške tiskarne, d. d. v Ljubljani. Lastnik in izdajatelj Konzorcij «Jutra». Odgovorni urednik Fr. Brozovič

? Ali ste že poslali naročnino za „Jutro“ ?

Veliki inkvizitor

Ljubezenski roman iz najsramotnejše dobe človeške zgodovine.

VI.

Apostol.

Apostol je prebival v preprosti hišici sredi divjega parka, ob katerem je valovila reka Gvadalkvivir. Pripadal ni nobeni bratovščini ter je bil med onimi redovniki, ki so se prostovoljno ravnali po pravilih starih svetih puščavnikov spokornikov. Najboljša molitev in najlepše bogoslužje mu je bilo izkazovati dobrote, pomagati zatirancem in preganjancem ter živeti čisto in pošteno. Nikoli ni vprašal, je li nesrečnik pravičnik ali krivičnik, grešnik ali pobožnjak, lopov ali poštenjak; kdor je trpel, je imel v apostolu zaščitnika in zdravnika.

Zato so ga spoštovali vsi, kdorkoli je prišel z njim v stik. Njegova imponujoča postava, lepo moško lice, žive oči, ki so znale pogledati nepopisno milo, a tudi strašno, da so zlomile vsakršen odpor, njegova globoka modrost in neka čudovita simpatičnost so delale apostola velevplivnega v vseh seviljskih krogih in slojih.

Ker je imel ogromne zveze z zastopniki vseh ljudskih vrst, je apostol zvedel tajnosti, ki so bile sicer zapečatene s sedmerimi pečati. Da je bil nelzprosen sovražnik svete inkvizicije in Petra Arbuesa, pa je vedel le on sam. Preprečil je marsikak inkvizicijski zločin, in njegova hišica, skrita v goščavju ob reki, je bila zatočišče marsikateri žrtvi inkvizicije.

Bilo je dva dni po nočnem boju ob stolni cerkvi na Esplanadi in na mostu preko Gvadalkvivira. Gardunija je bila porazila inkvizicijske familiare in jim odnesla plen: Dolores je našla zavetja pri apostolu.

Večerilo se je. Dolores je sedela v skromni sobici. Odprla je okno, da si ohladi vročo glavo v hladnem vetrcu, ki je pihal od reke. Črn obup je bil prevzel njeno dušo, oči so ji zatekle od joka in modre žilice so ji križale prosojno polt kakor žilice v belem mramorju.

Zaman je v molitvi iskala utehe. Zavedala se je, da bi bila malone postala žrtev inkvizicije in pohotnega Arbuesa.

«Taki so torej današnji božji namestniki in Kristusovi naslednikí,» je razmišljala že drugi dan. «To so glasitelji božje volje? To so ljudje, ki so postavljeni, da vrše božje zakone in ščitijo katoliško cerkev? Ah, da bi stopil na svet zopet Kristus in z bičem razgnal iz svoje cerkve te mešetarje in lopove!»

In razmišljala je, kako je mogoče, da dopušča Bog taka nasilstva in tolikere zločine. Mar se je tudi Bog postaral ali pa Boga sploh ni? Ako je Bog vseveden in vsemogočen, čemu ne udari po inkviziciji z ognjem, žveplom in z vodo, kakor je udarjal po propadlem svetu baje v davnih časih? Ali je vse skupaj le pravljica in obstojajo res le naturne sile, strašne, neproračunljive, nezmiselne, a dosledne le v uničevanju? — Že se je je polaščala sumnja, in do brezverstva je bil le še korak.

«Jezus, Jezus!» je vzdihnila nesrečnica glasno. «Ti, ki si znal samo ljubiti in pomagati nesrečnikom, čemu trpiš zločine teh krvnikov?»

«Da, utrdi dobre v dobrem,» se je odzval tik nje blag, resnoben glas. «V ognju in pod kladivom na nakovalu se izkaže čisto zlato.»

Kakor bi zagledala živega Kristusa, se ji je zdelo, ko se je ozrla. Taka vzvišena plemenitost je počivala na glavi apostolovi. Pristopil je in jo pogladil po laseh:

«Ne obupaj, dete! Bog je pravičen in ura njegove kazni gotovo pride.»

«Oh, oče moji» je vzkliknila Dolores, «če je Bog pravičen, čemu dopušča, da se je Satan polastil vse moči na svetu? — Zloba je zadavila vso dobroto, krivica triumfira in lopovi sede na cerkvenih prestolih!»

«Tudi Kristus je trpel in umrl, da je končno tem veličastneje zmagal, dete!» je odvrnil apostol. «Ne pozabi: telo je mogoče uničiti, a kar v njem živi, je večno. Nikdar ne dvomi, da se dobrota vsekdar poplačuje z dobroto in srečo, a krivica in zloba žanjeta prej ali slej gotovo kazen in osveto. Čitaj zgodovino vseh vekov, in potrdi se v vsakem primeru istina, da je Bog pravičen in da ne prezre nikoli niti dobrih niti zlih činov. Tako vidi dela tudi današnjih posvetnih in cerkvenih mogotcev. Božja kazen jim ne uide!»

«Vi ste mirni in močni, zato verujete; — torej moram verovati tudi jaz, slaba trepetlikava ženska. Saj brez vere bi mi bilo obupati.»

«Veruj in zaupaj, hčerka moja! Dež za solncem mora liti . . . a za dežjem je vselej dan še lepši, vzduh še boljši.»

«Ah, kako znate tolažiti, oče! Povejte mi, kdo ste? Kako naj vas zovem?»

«Ponižen božji sluga sem,» je odgovoril apostol, «a ime mi je Ivan. Kadar se te loteva slabost in strah, pokliči Kristusovo ime, ker samo ono daje moč in utehe. In potem pozovi ali pošči mene, da ti pomorem, če morem . . . Ali glej, noč pada; čas je, da se vrneš domov. Pojdi, spremim te! Oče te že težko pričakuje.»

Dolores se je ogrnila v svoj ogrtač, se ozrla še enkrat po sobici in odšla s patrom.

Dolgo nista izpregovorila besede. Nejasen strah je vznemirjal dekle, in solze so se ji siloma vrivale v oči.

Skrb za očeta in za Estevana je kakor skala ležala na njenem srcu. Kaj se je ž njima zgodilo med tem časom? Ali je inkvizicija napadla tudi onadva? — Večkrat sta Dolores in Estevan že sanjarila o tem, da bi bilo najbolje pobegniti daleč v kako deželo, kjer vladata toleranca in svoboda in kjer človek lahko brez strahu živi po svoji vesti. Toda kje je dandanes še država, kjer bi ne imela vse moči inkvizicija? Kralji, cesarji in vsi mogočniki sveta so zvezani z rimsko cerkvijo, da skupaj odirajo in zatirajo ljudstva ter se maste s skupnim plenom. Vrana vrani oči ne izkljuje, in lopovi s kronami so zvezani z lopovi z mitrami. Kje vlada še pravičnost in poštenost?

Žalostna sta se ozirala po lepem, čistem nebesu Španije in nehote sta zadrhtela pri misli, da bi zbežala izpod njega. Na severu vladata sedaj megla in mraz, a zemljo pokriva sneg. Kako bi mogla živeti tam? A pobegniti preko morja bi bilo težko, ker povsod so ovaduhi in ogleduhi.

V težkih mislih je korakala Dolores po mračnih ulicah, in apostol je ni motil. Tako sta se približala gubernatorski palači. Nehote je dekle radostno vzkliknilo, ko je ugledalo rojstno hišo. Pospešila je korake in končno stekla k železnim vratom ograje, ki obdaja vrt.

Toda zakaj nocoj pred vrati ne gori svetiljka, kakor vsak večer? In ko je hotela vrata odpreti, je videla, da so zaklenjena. Pozvonila je, čakala, a nihče ni prišel. Pozvonila je drugi tretjič, čakala in čakala, a nikogar ni nikoder. Začela je klicati sluge, nihče se ni oglasil.

Gluh, strašen molk je vladal v palači in po vrtu. Kakor bi bila kuga pomorila vse.

Dolores je bila uničena; drhtela v naraščajoči grozi in s svojimi malimi pestmi je udarjala po vratih.

«Oče, oče!» je klicala obupno.

Nemo je stal poleg nje apostol; zaslutil je istino in samo še premišljal, kako naj jo razodene nesrečnemu dekletu.

Tedaj so se odprla v bližini hišnika vrata in nekdo je stopil na prag.

«Moj oče — kaj je z mojim očetom?» je vprašala Dolores.

«Bežite — inkvizicija!» je izpregovoril sosed napol tiho, se hitro brnil v hišo in zaklenil vrata. Bal se je pustika z dekletom, kakor bi bila kužna.

Dolores in apostol sta takoj razumela, kaj je hotel povedati sosed. Inkvizicija! Njen oče je torej v ječah inkvizicije, ki je zapečatila tudi palačo. Kot krivoverca ali brezverca so zaprli očeta, da mu zaplenijo vse imetje te ga razdele med kralja in cerkev. Nesrečni devojki ostane morda samo ta sramotna miloščina, ako jo sploh ne dovolijo heretikovi hčeri.

Dolores ni jokala nič; iz njenih oči ni prišel noben stok. Oči so ji bile popolnoma izsušene, nobene solze ni imela več in po bledem upadlem licu se je pojavil le še bridek nasmeh. Vrnila se je k fratru, se krčevito oklenila roka va njegove obleke, kakor bi iskali pri njem svoje poslednje pribežališče in rekla zamolklo:

«Oče moj, glejte tu se začenja moja Oljska gora! Molite zame, da mi da Bog milostljivi!»

Fran Gala, davč. nadupr. v Krškem, naznanjam v svojem in imenu svojih otrok in sorodnikov pretužno vest, da se je moja nad vse ljubljena vzor-žena, oziroma mati, gospa

Pelagija Gala, roj. Cesar

po kratki mučni bolezni dne 11. julija, previdena z tolažili sv. vere, preselila v neskončno večnost k svojemu sinčku Miranu.

Obenem izrekam najprisrčnejšo zahvalo vsem, ki so me v teh trpljenja polnih urah tolažili ter pokojnico spremili k večnemu počitku, kakor precastiti duhovščini, posebno še gosp. župniku Ivanu Medveščku iz Vidma. Prisrčna hvala vsem, ki ste mojo soprogo obsipali s prekrasnimi venci, pevskemu društvu za ganljive žalostinke doma in ob grobu, posebno pa cenj. družini Rumpretovi in Kerinovi, kakor tudi vsemu uradništvu in meščanstvu, ki so mi iz osebnega usmiljenja in pa na incijativo davčnega uradništva v tem mukepolnem položaju gmotno priskočili na pomoč.

Bog plati vsem!

Krško, dne 18. julija 1923.

3868 **Globoko žalujoči rodbini Gala - Cesar.**

Naznanjamo, da je naš preljubi papa

Herman F. Hus

preminul.

Pogreb bo v torek dne 17. t. m. ob 4. uri iz hiše št. 11 v Simon-Gregorčičevi ulici.

3869 **Žalujoči.**

Več spretnih pletilk

3860 sprejme takoj proti dobri plači

tovarna pletenin „IKA" v Kranju

Kdor hoče kaj prodati
Kdor hoče kaj kupiti
Kdor išče službe itd.
naj inserira v „Jutru"

NAJNOVEJŠE KNJIGE

TISKOVNE ZADRUGE v Ljubljani, Prešernova ul. 54.

Coster-Debeljak: Til Ulenspiegel. Roman. Str. 551. — Vez. 70 Din, brož. 60 Din, po pošti 3 Din več.

Ivan Lah: Angelin Hidar. Starokorotanska povest. Ilustriral Šubic. Vez. 32 Din, po pošti 1·50 Din več.

Anton Melik: Jugoslavija. II. del. Opis pokrajin. Str. 527. Z zemljevidom Jugoslavije. Vezana na finem papirju 65 Din, brož. na slabšem papirju 50 Din, po pošti 2 Din več.

Petrovič-Pugelj: Ploha. Veseloigra. Brož. 11 Din, po pošti 75 p več.

Miličinski: Zgodbe kraljev. Marka. Ilustr. V. 18 Din, po pošti 1·50 Din več.

Andrejev-Vidmar: Povest o sedmih obešenih. Vez. 22 Din, brož. 16 Din, po pošti 1·50 Din več.

Shakespeare-Župančič: Othello. Vez. 29, br. 23 Din, po pošti 1·25 Din več.

Ivan Pregel: Azazel. Žaloigra. Vez. 28 Din, brož. 22 Din, po pošti 1·50 Din več.

Jurčič, III. zv. Uredil dr. Prijatelj. Brož. 36 Din, po pošti 1·50 Din več.

Hobhouse-Ogris: Liberalizem. Brož. 30 Din, po pošti 1·50 Din več.

Ibsen-Mole: Gospa z morja. Vezana 24 Din, brož. 18 Din, po pošti 1·75 Din več.

Sienkiewicz-Mole: Z ognjem in mečem. V snopičih do sedaj 8. Snopič s poštnino vred 9 Din.

Pokojninsko zavarovanje nameščencev. Brož. 16 Din, po pošti 1 Din več.

Damski krojači,

šivilje in vezalke (Stickerinnen)!

Le prvovrstnim močem se odda stalno delo na dom. —
Naslov pove uprava „Jutra". 3867

ŽELEZNIŠKO REKLAMO

PO KOLODVORIH
VSEH ŽELEZNIŠKIH PROG JUGOSLAVIJE

1309

OSKRBI

ALOMA COMPANY

ANONČNA IN REKLAMNA D. Z O. Z.
GENER. ZASTOPNIK KONCES. ŽELEZN. DRUŽBE „BAT"
V BEOGRADU

CENTRALA
LJUBLJANA
KONGRESNI TRG 8

PODRUŽNICA
BEOGRAD
SREMSKA UL. 9

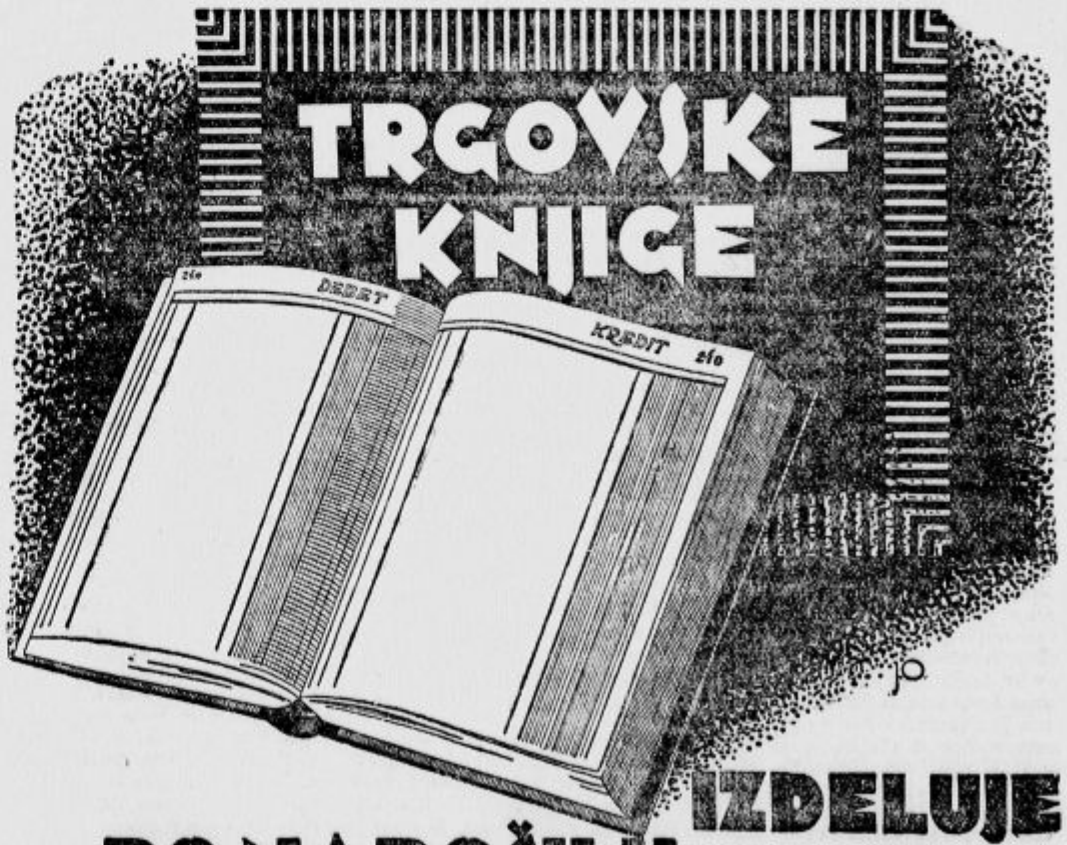

IZDELUJE
PO NAROČILU
DELNIŠKA TISKARNA D.D.
V LJUBLJANI